

1982/83:63

Onsdagen den 19 januari

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

2 § Nya utskottsordförande

Anf. 1 TALMANNEN:

Jag får anmäla att Arne Gadd (s) utsetts till ordförande i finansutskottet och Kurt Hugosson (s) till ordförande i trafikutskottet.

3 § Enligt inkommet läkarintyg var Holger Bergman sjukskriven under tiden den 24 januari–den 4 april.

Erforderlig ledighet beviljades.

Talmannen anmälde att *Marita Bengtsson* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för Holger Bergman.

4 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1982/83:363 till skatteutskottet

1982/83:364 till konstitutionsutskottet

1982/83:365–371 till skatteutskottet

1982/83:372–375 till justitieutskottet

1982/83:376 och 377 till lagutskottet

1982/83:378 och 379 till utrikesutskottet

1982/83:380–383 till socialförsäkringsutskottet

1982/83:384–386 till socialutskottet

1982/83:387–389 till utbildningsutskottet

1982/83:390–392 till trafikutskottet

1982/83:393–396 till jordbruksutskottet

1982/83:397–399 till näringsutskottet

1982/83:400 till arbetsmarknadsutskottet

Nr 63

Onsdagen den
19 januari 1983

Vårdnad och
umgänge m. m.

1982/83:401 och 402 till civilutskottet
1982/83:403 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:404 till justitieutskottet
1982/83:405 till utrikesutskottet
1982/83:406 till utbildningsutskottet
1982/83:407 till trafikutskottet
1982/83:408 till jordbruksutskottet
1982/83:409 till näringsutskottet

5 § Föredrogs

Finansutskottets betänkande

1982/83:25 Tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Vårdnad och umgänge m. m.

Föredrogs lagutskottets betänkande 1982/83:17 om vårdnad och umgänge m. m. (prop. 1981/82:168).

Anf. 2 ALLAN EKSTRÖM (m):

Herr talman! Till grund för lagutskottets omfattande betänkande ligger institutet gemensam vårdnad, som infördes i föräldrabalken år 1976. Institutet innebär att föräldrarna – vid skilsmässa – kan begära att domstolen skall tillerkänna dem vårdnaden gemensamt. Det krävs alltså domstols medverkan.

Som skäl för denna reform åberopades vid dess införande främst, att gemensam vårdnad tillgodosåg barnets intresse av att bevara nära och god förbindelse med båda föräldrarna. En ordning med gemensam vårdnad ansågs också ägnad att minska riskerna för de svåra känslomässiga konflikter som lätt uppstår i vårdnadsfrågor och som kan ha allvarliga konsekvenser för barnet.

Det fanns dock många som tvivlade på att dessa i och för sig hedervärda argument hade förankring i verkligheten. Det är ju som bekant långt ifrån alltid som kartan och terrängen stämmer överens. Terrängen, verkligheten, vill inte alltid underordna sig kartan, teorin eller visionerna. De som tvivlade menade att det fanns risk för att föräldrarna valde gemensam vårdnad, inte för barnets skull utan för att åstadkomma rättvisa mellan sig. Förmådde föräldrarna inte samarbeta eller stördes samarbetet av inbördes motsättningar mellan dem, kunde barnet vidare tvingas att leva i en otrygg och i övrigt skadlig miljö.

Vi moderater kom då till den uppfattningen att de kritiska och oroade rösterna inte kunde fränkännas vikt och betydelse. Argumenten för reformen var med andra ord inte tillräckligt övertygande. Och bevisbördan bör ligga på den som vill rubba på bestående ordning – inte på den som vill

försvara denna. Med verkligheten som främsta argument reserverade sig våra företrädare i utskottet mot reformen, som likväl antogs av riksdagen.

Som framgått finns det skäl både för och emot själva institutet gemensam vårdnad. Vilkendera uppfattningen fick då rätt? Ja, det enklaste är väl att lämna riksdagshuset och bege sig ut i verkligheten utanför glasväggarna. Utskottet har också faktiskt gjort detta. Utskottet har haft två omfattande utfrågningar, den ena i Helsingborg och den andra i Stockholm. Dem vi frågade var företrädare för tingsrätterna, socialnämnderna och familjerådgivningsbyråerna samt advokater vid allmän advokatbyrå och i privat verksamhet i de båda kommunerna liksom slutligen företrädare för den psykiska barna- och ungdomsvården i Stockholms läns landsting.

Vad blev då resultatet av utfrågningarna? Kan man göra någon entydig sammanfattning? Ja, herr talman, det är faktiskt möjligt att sammanfatta vad som framkom vid dessa överläggningar i en enda mening: Det helt övervägande antalet deltagare riktade starka invändningar emot institutet gemensam vårdnad. Sådan ser alltså dagens verklighet ut.

Vad föreslås då i propositionen som utskottets majoritet ställer sig bakom? Jo, en reform som går stick i stäv mot verkligheten. Kartan tillerkänns alltså vitsord även denna gång i strid med terrängen. Det är här som skiljelinjen går i utskottets betänkande. Majoriteten vill gå vidare på den genom 1976 års reform inslagna vägen och göra den gemensamma vårdnaden automatisk vid skilsmässa. Det skall således inte längre i normalfallet krävas särskild prövning från domstolens sida. Vi moderater motsätter oss förslaget om automatisk gemensam vårdnad helt enkelt med hänvisning till verkligheten, till den obändiga, omutliga och oomkullrunneliga verkligheten.

Är det inte, herr talman, egentligen häpnadsväckande att lägga fram ett betänkande med ett förslag som blivit så fullständigt nedgjort som propositionen blivit från deras sida som företräder verkligheten? Argumenten återfinns i reservation nr 1, som är vår huvudreservation. Denna är helt uppbyggd på resultatet av utfrågningarna.

Sammanfattningsvis saknas det alltså minst sagt övertygande skäl för huvudtanken i propositionen, nämligen att vårdnaden skall förbli gemensam i det fallet att föräldrarna är gifta och annars bli gemensam efter en enkel anmälan hos pastorsämbetet. Skulle ett åtal inför domstol bygga på så här skraltiga bevis, kan utgången bara bli en enda, nämligen ett totalt ogillande. Men vi reserverar oss ingenting emot – så generösa är vi – att pröva frågan ännu en gång, om ny bevisning förebringas. Det är därför som vi i reservation nr 1 begär en utvärdering av gällande regler. Vi begär med andra ord en fullständig kartläggning av verkligheten.

I avvaktan på en sådan kartläggning saknas – det borde vara uppenbart för envar – grund för att rubba och ändra på bestående ordning. Jag yrkar därför bifall till övriga moderata reservationer i motsvarande hänseenden.

Betänkandet innehåller ytterligare några förslag som vi moderater motsätter oss. Reservation 10 handlar om det fallet att en ensam vårdnadshavare dör eller anses olämplig. Domstolen skall i denna situation enligt

majoriteten förbigå den andra föräldern, om det – med lagtextens ord – är lämpligare att utse någon annan. Enligt vår mening innebär denna lösning en försvagning av den andra föräldrarnas rättsställning, som vi inte finner befogad. Ordet "lämpligare" – som alltså står i lagtexten – leder också tanken till en vägning, en jämförelse mellan föräldrarna. I reservation 10 förordar vi i stället formuleringen "bäst för barnet".

I detta sammanhang kan jag inte undgå att peka på en besynnerlighet i propositionen. Det gäller sambandet mellan 6 kap. 6 och 7 §§. Antag att barnet står under vårdnad enbart av sin mamma. Pappan vill emellertid ha vårdnaden överflyttad på sig och väcker talan med stöd av 6 §. Enligt detta lagrum vinner han processen om det är bäst för barnet. Något tredje alternativ gives inte. Men lyckas pappan svärta ned mamman tillräckligt framgångsrikt, kan 7 § bli tillämplig. Och då skall domstolen välja att överflytta vårdnaden till en annan person än pappan, om denna ordning är "lämpligare" – här återkommer lokutionen igen. Pappan löper alltså risk att förlora sin talan i detta fall. Så det är bäst för honom att lägga band på sig.

Vi moderater motsätter oss härutöver att andra än barnets föräldrar skall med våld kunna tilltvinga sig umgänge med ett barn. Vi tror helt enkelt inte att en sådan, med polisingripande garanterad, form av umgänge fungerar i verkligheten. Våra reservationer 12 och 13 är ett uttryck härför.

Slutligen vänder vi oss i reservationerna 14 och 15 emot en ordning som anknyter till det av oss bekämpade huvudförslaget om automatisk gemensam vårdnad. Trots att huvudregeln skall vara att domstolen har att pröva vårdnadsfrågan endast på föräldrarnas eget initiativ – det är ju själva poängen i propositionen att vårdnaden skall förbli gemensam – så skall domstolen ändå enligt särskild föreskrift tvingas att underrätta socialnämnden om att en skilsmässa är aktuell. Regeln skall gälla i *alla* mål om skilsmässa, oavsett hur ense föräldrarna än är om den valda lösningen. Vi moderater menar att nuvarande ordning även här bör bestå, nämligen att det är domstolen själv som avgör om en hänvändelse till socialnämnden kan antagas fylla någon förnuftig mening. Det är enligt vår uppfattning svårt att inse varför blott och bart den omständigheten att ett par föräldrar skiljer sig skall föranleda att socialnämnden, dvs. samhället, kopplas in. Förslaget kommer bara att leda till ökad byråkrati och därmed till ökade kostnader för det allmänna.

Sammanfattningsvis vill jag, herr talman, yrka bifall till alla de moderata reservationerna. Huvudgrunden är att verkligheten eftertryckligt talar emot utskottsmajoriteten och att denna följaktligen inte fullgjort den bevisbörda som åvilar den som vill rubba bestående ordning.

Anf. 3 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Barnen är vår framtid.

Att ge barnen trygga och goda uppväxtförhållanden, så att de har möjligheter att utvecklas till harmoniska människor, är egentligen varje generations viktigaste uppgift.

Olika samhällsåtgärder måste därför sättas in, för att barnen skall få så bra förhållanden som möjligt. Vi gör det inom familje- och socialpolitiken genom att ge barnfamiljerna ekonomiskt stöd och genom att försöka tillgodose behov av barnomsorg. Skolpolitiken är en annan sida av samhällets åtgärder för att ge barnen goda förutsättningar såväl under uppväxtåren som när de blir vuxna.

Hemmet och familjen är av central betydelse för barnen. Genom bl. a. information och stöd måste samhället vid sidan av rent ekonomiskt stöd verka för att hem och familj fungerar tillfredsställande.

Även genom familjelagstiftningen måste samhället försöka bidra till att barnens situation och förhållandet barn-föräldrar utvecklas i enlighet med de strävanden och intentioner som samhället har. Självfallet kan vi inte genom lagstiftning på detta område diktera hur föräldrar skall förhålla sig till sina barn, men lagstiftningen har en viktig uppgift att fastslå vad samhället anser lämpligt och vad som ej bör förekomma. Införandet för några år sedan av en lag som förbjuder kroppslig bestraffning av barn är exempel härpå. Men i vad gäller vem som skall vara ett barns vårdnadshavare och vem som skall ha rätt till umgänge med barnet kan förhållandena regleras helt genom lagstiftningen.

En fortlöpande reformering av lagstiftningen på familjerättens område har skett under den senaste tioårsperioden. För att överväga om barns rättsliga ställning kan förbättras tillsattes 1977 utredningen om barnens rätt.

Behovet av reformer inom lagstiftningen har ökat, allteftersom den ökade familjesplittringen lett till att en växande andel av barnen inte bor tillsammans med sina båda föräldrar.

I det nu aktuella utskottsbetänkandet behandlas center-folkpartiregeringens proposition från i våras om ändringar i främst föräldrabalken om vårdnad och umgänge. Propositionen bygger på ett delbetänkande från utredningen om barnens rätt och syftar till att genom sina förslag stärka barns rättsliga ställning.

Även om det bland remissinstanserna i vissa frågor rått delade meningar, har praktiskt taget alla anslutit sig till utredningens uppfattning att reglerna om vårdnad och umgänge m. m. behöver ändras för att bättre svara mot barns behov och anpassas till de förändringar i samhället och familjens utveckling som ägt rum under senare år.

Flertalet av de bestämmelser som nu gäller på familjerättens område har ju sina rötter i ett samhälle som återspeglade helt andra förhållanden och värderingar än dem som råder i dag. Bestämmelserna utgår bl. a. från den starka föräldramyndighet som rådde tidigare. Kunskaperna om barns villkor och behov har successivt ökat.

Även om lagstiftningen redan i dag har barnens bästa som utgångspunkt, är det angeläget att lagstiftningen i högre grad än de nuvarande reglerna sätter barnens behov i centrum och framhäver att förhållandet mellan föräldrar och barn skall bygga på ömsesidigt hänsynstagande och ömsesidig respekt.

Enligt propositionens av utskottet tillstyrkta förslag skall 6 kap. föräldra-

balken, som handlar om vårdnad, inledas med en paragraf där det sägs:

”Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.”

Den tidigare särskilda paragrafen om förbud mot aga har här införts i oförändrad form. För dem som eventuellt varit och alltjämt är tveksamma inför agaförbudet i vår lagstiftning vill jag nämna att det i det nyligen framlagda lagförslaget i Finland om vårdnad och umgänge har intagits en motsvarande bestämmelse om agaförbud.

I vårt lagförslag anges vårdnadshavares skyldigheter med att den som har vårdnaden om ett barn har ansvar för barnets personliga förhållanden och skall se till, att barnets behov enligt 1 §, som jag läste upp, blir tillgodosedda.

Det under propositionens utarbetande uppmärksammade utkastet till angivande av barns med stigande ålder växande bestämmanderätt, som i massmedia framställdes som någon form av MBL-förhandlingar mellan barn och föräldrar, har lett till en utformning av lagtexten som jag tror att alla vi som har barn ser som rätt självklar. Det framhålls nämligen att vårdnadshavaren i takt med barnets stigande ålder och utveckling skall ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål.

Herr talman! Barn står från födelsen under vårdnad av båda föräldrarna, om dessa är gifta med varandra. Är de inte gifta med varandra, får modern automatiskt ensam vårdnaden. 1976 infördes rätt till gemensam vårdnad för fränskilda samt ogifta föräldrar. Först genom ändringen av underhållsreglerna 1979, så att bidragsförskott kan utgå även vid gemensam vårdnad, blev detta alternativ mera jämförbart med fall där vårdnaden anförtros bara en av föräldrarna.

1976 års vårdnadsreform motiverades i första hand av omsorgen om barnets bästa. Möjligheterna att låta den gemensamma vårdnaden bestå vid äktenskapsskillnad infördes sålunda för att barnets intresse av nära och goda förbindelser med båda föräldrarna skulle kunna tillgodoses. Det ansågs också att en ordning med gemensam rättslig vårdnad var ägnad att minska riskerna för de svåra, känslomässiga konflikter som lätt uppstår i vårdnadsfrågor och som kan ha allvarliga konsekvenser för barnet. Det ansågs också vara väsentligt för barnet att ogifta föräldrar kunde få gemensam vårdnad.

Gemensam vårdnad innebär ett gemensamt ansvarstagande i en mängd viktiga frågor som gäller barnet, t. ex. skolgång och ekonomi. Men det betyder inte att föräldrarna måste dela den faktiska vårdnaden. Gemensam vårdnad är alltså inte delad vårdnad. Särskilt betänkligt är det när gemensam vårdnad föranlett föräldrar att låta barnet med korta mellanrum flytta mellan de båda föräldrarna. Det visar hur viktigt det är med utökad och förbättrad information om vårdnadsreglerna, och utskottet understryker särskilt detta i sin skrivning.

I propositionen föreslås, liksom av utredningen om barnens rätt, att skilsmässa inte som hittills automatiskt behöver medföra ett förordnande

från domstolens sida om vårdnaden av makarnas barn. En naturlig utgångspunkt skall i stället vara att den gemensamma vårdnaden – av utredningen om barnens rätt kallad gemensamt föräldraansvar – skall bestå även sedan föräldrarna skilt sig.

Tyvärr har det inte varit möjligt att uppnå enighet i vårt utskott om att tillstyrka detta förslag i propositionen. Sex ledamöter vill avvisa förslaget och i stället hemställa om en utvärdering av den gemensamma vårdnaden.

I reservation 1, som Allan Ekström har redovisat, anføres som motiv för avslag på propositionen de intryck reservanterna fick vid de båda hearings som utskottet ordnat med företrädare för socialbyråer, domstolar och advokater m. fl. Det är väl så, att deltagarna i dessa hearings av naturliga skäl främst kommer i kontakt med fall där det är problem och där det därför finns mindre förutsättningar för att den gemensamma vårdnaden skall fungera.

Vi inom majoriteten i utskottet stöder propositionens förslag, eftersom vi ser det som naturligt att man skall försöka behålla den gemensamma vårdnaden – det gemensamma föräldraansvaret – även efter skilsmässan. Det är enligt vår uppfattning angeläget att man bl. a. genom lagstiftning försöker främja en utveckling mot ökad användning av den gemensamma vårdnaden. Det är väsentligt att barn även efter en skilsmässa har god kontakt med båda föräldrarna, och man kan inte bortse från att det kan ha en väsentlig psykologisk betydelse även för föräldrarna.

Vid bedömning av förslaget bör hänsyn även tas till att domstolen liksom hittills skall ha skyldighet att i princip pröva frågan om gemensam vårdnad i mål om äktenskapsskillnad. Domstolen skall, vilket Allan Ekström anför och kritiserat, alltid bereda socialnämnden tillfälle att yttra sig. Framkommer speciella omständigheter som gör att det anses uppenbart oförenligt med barnets bästa, skall domstolen, trots att föräldrarna inte begärt det, upplösa den gemensamma vårdnaden.

I reservation 14 motsätter sig de moderata ledamöterna att domstolen skall ha skyldighet att ge socialnämnden tillfälle att yttra sig. Vi övriga anser att det, sett från barnets synpunkt, är motiverat att socialnämnden har tillfälle att yttra sig och kan ange om speciella förhållanden föreligger. Reglerna om att den gemensamma vårdnaden inte automatiskt upphör vid skilsmässa får inte leda till att makarna slentrianmässigt undviker att ta ställning till vårdnadsfrågan vid skilsmässa. Vi understryker därför i utskottsbetänkandet att det är angeläget att makarna i skilsmässosituationen verkligen bestämmer sig för den ena eller andra vårdnadsformen. Vi utgår därför från att vårdnadsfrågan tas upp vid rådgivningen inför skilsmässan.

För att verka för att vårdnadsfrågan övervägs i samband med skilsmässan har vi dessutom tillstyrkt ett motionsyrkande om att domstolen i skillnadsdomen skall erinra om att den gemensamma vårdnaden består, om barnet står under båda föräldrarnas vårdnad. Vi har även särskilt betonat vikten av information om de nya vårdnadsreglerna. Om den gemensamma vårdnaden nu blir huvudregel efter skilsmässa, skall vårdnadsfrågan övervägas i samband med skilsmässa. Några risker med att på föreslaget sätt ändra lagen bör därför inte finnas. Att – om inget annat beslut fattas – den gemensamma

Onsdagen den
19 januari 1983

*Vårdnad och
umgänge m. m.*

vårdnaden skall bestå visar däremot samhällets strävan att det skall upplevas som självklart att skilsmässa inte automatiskt skall innebära att den ena föräldern förlorar sitt föräldraansvar. för att använda Barnets Rätts uttryck, i samband med skilsmässan. Det bör även observeras att den gemensamma vårdnaden upplöses så snart en av föräldrarna begär det.

Herr talman! I propositionen föreslås att samboende ogifta föräldrar genom en anmälan till pastorsämbetet får gemensam vårdnad om sina barn. Förutsättningen är att de är svenska medborgare och att faderskapet är fastställt.

I en socialdemokratisk motion som stöds av både socialdemokraterna och vpk går man ytterligare ett steg och begär att kravet på samboende inte heller skall gälla. Vi på den icke-socialistiska sidan håller fast vid propositionens förslag och anser att icke samboende ogifta föräldrar skall ansöka hos domstol om de önskar gemensam vårdnad. Detta framför vi i reservation 6.

I vissa speciella fall är inte någon av föräldrarna lämplig som vårdnadshavare, eller om en av föräldrarna är död kanske den efterlevande ej är lämplig. Vårdnaden kan då, enligt nuvarande regler, överflyttas till särskild förordnad vårdnadshavare "om det --- är uppenbart bäst med hänsyn till barnets bästa". I propositionen tonas kravet ned till att det får ske om det är "lämpligare". Efter överläggning i utskottet med anledning av en motion vari föreslås uttrycket "uppenbart lämpligare", har vi på icke-socialistiska sidan stannat för att uttrycket vad som är "bäst för barnet" bör införas i lagtexten i detta fall, liksom det uttrycket används på flera andra ställen i propositionens förslag till lagtext. I reservationerna 10 och 11 tar vi upp detta förslag, vilket Allan Ekström har berört något.

Det är viktigt att barn har tillfälle till umgänge med den förälder som ej har vårdnaden, det är också viktigt att barn har tillfälle till umgänge med andra som står barnet nära, t. ex. far- och morföräldrar. I propositionen föreslås därför att domstol på socialnämnds talan kan fastställa rätt till umgänge även med någon i den senare kategorin. Moderaterna har i reservation 12 yrkat avslag på detta förslag. Vi övriga tillstyrker förslaget, eftersom vi dels anser att regeln endast torde tillämpas i undantagsfall, dels tycker att det är lämpligt att barnets rätt till umgänge även med andra närstående fastslås i lagen.

Herr talman! I sitt anförande kritiserade Allan Ekström den reform som vi nu har att ta ställning till. Jag vill betona att majoriteten är beredd att utvidga den gemensamma vårdnaden därför att vi tror att det är till nytta ur barnets synvinkel och till nytta för en utveckling mot att det skall vara självklart att båda föräldrarna - oavsett förhållandet mellan föräldrarna - känner ett ansvar för barnen. Och eftersom införandet av gemensam vårdnad som huvudregel inte på något sätt tvingar något par till gemensam vårdnad utan lämnar det fritt att välja gemensam vårdnad eller att överföra vårdnaden till den ena parten, kan det inte finnas några speciella nackdelar med reformen. De farhågor som har framkommit vid våra hearings får inte undanskymma att åtskilliga av remissinstanserna har ställt sig positiva till förslaget, även om

en del varit tveksamma. Och vi får komma ihåg att utredningen om barnens rätt har en allsidig sammansättning och noggrant har prövat frågorna om på vilket sätt man skall stärka barnens rättsliga ställning.

Till slut, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de reservationer som jag står bakom. Det är reservationerna 6 och 9, som gäller att endast samboende ogifta föräldrar skall kunna få gemensam vårdnad genom ett enkelt anmälningsförfarande, samt reservationerna 10 och 11, som innebär att när annan än förälder skall förordnas som vårdare, skall kravet vara att det anses bäst för barnet. På alla övriga 28 punkter ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan. Bortsett från ytterst små avvikelser innebär mitt ställningstagande i sin helhet en tillstyrkan av den av mittenregeringen i våras framlagda propositionen i syfte att stärka barns rättsliga ställning.

Anf. 4 LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! I början av sitt betänkande erinrar lagutskottet om de riksdagsbeslut som tillkommit under 1970-talet beträffande en successiv reformering av den svenska familjerätten. Det gäller möjligheterna till gemensam vårdnad, underhållsreglerna i föräldrabalken samt förbud mot aga av barn och andra bestämmelser. Riksdagen har inom det familjepolitiska området visat en påtaglig aktivitet, och reformeringen av lagstiftningen har skett i takt med den allmänna samhällsutvecklingen och i överensstämmelse med de värderingar som omfattas av en stor majoritet av svenska folket.

Mot denna bakgrund och med beaktande av en fortsatt relativt snabb samhällsutveckling är det naturligt att riksdagen i dag behandlar förslag till förändringar i föräldrabalken vilkas syfte är att modernisera och bygga ut lagstiftningen om vårdnad och umgänge samt stärka barnens rättsliga ställning.

Den nu aktuella förändringen innebär en viss reformering av föräldrabalken. Det gäller viktiga avsnitt som berör så gott som alla människor, men det är inte en total reformering av hela föräldrabalken. Utredningen om barnens rätt fortsätter sitt arbete med att ytterligare penetrera en rad frågor där såväl den regering som har ansvaret för propositionen som olika remissinstanser har ansett att det behövs fortsatt utredning.

Utskottets majoritet anser att det har gjorts en riktig avvägning mellan vad som i dag föreläggs riksdagen och det som hänskjutits till en fortsatt utredning.

I det nu aktuella lagförslaget slås fast att varje barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Vidare föreskrivs att varje barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart samt att barnet inte får utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.

Lagförslaget ålägger också varje vårdnadshavare ett stort ansvar för att barnens behov tillgodoses och att varje barn får den tillsyn som behövs. Vårdnadshavaren har också att bevaka att varje barn får en tillfredsställande försörjning och en tillfredsställande utbildning.

Det är självfallet ur många synpunkter en framgång, när riksdagen i dag –

vilket jag utgår ifrån – i en så central lag som föräldrabalken klart och koncist förstärker barnens rättsliga ställning. Det är även ett beslut som kommer att kännas förpliktande på andra politiska områden, exempelvis utbildningspolitiken och barnomsorgen.

Föräldrabalkens nya regler om gemensam vårdnad är uppbyggda utifrån den grundläggande uppfattningen att barnen behöver båda sina föräldrar, en uppfattning som säkerligen omfattas av en stor majoritet. Vid behandling i utskott och i riksdag av olika lagförslag inom familjepolitikens område måste vi dock vara realistiska och inse att alla äktenskap inte varar livet ut.

Även efter en skilsmässa är det synnerligen angeläget att båda föräldrarna känner ett ansvar för barnets fostran och utveckling. För oss parlamentariker är det minst lika angeläget att inom lagstiftningsområdet finna de former som stimulerar föräldrarna till ett sådant gemensamt ansvar.

Enligt utskottsmajoritetens uppfattning uppfyller propositionens förslag de krav som i dag kan ställas på en modern lagstiftning för att främja utvecklingen mot en ökad användning av gemensam vårdnad, en utveckling som utskottets majoritet förordar.

Jag vill från utskottets sida särskilt framhålla att 1976 års vårdnadsreform i första hand motiverades av omsorgen om barnets bästa. Möjligheten att låta den gemensamma vårdnaden bestå vid äktenskapsskillnad infördes för att barnets intresse av nära och goda förbindelser med båda föräldrarna skall kunna tillgodoses. Det ansågs också att en ordning med en gemensam rättslig vårdnad kan vara ägnad att minska riskerna för de svåra, känslomässiga konflikter som lätt uppstår i vårdnadsfrågor och som kan få allvarliga konsekvenser för barnet. Också möjligheten för föräldrar som inte har varit gifta med varandra att ha gemensam vårdnad infördes i syfte att ge barn tryggare och mer harmoniska förhållanden.

De nu aktuella förändringarna i föräldrabalken är en fortsättning på 1976 års vårdnadsreform. Syftet är, som tidigare sagts, att främja goda förhållanden mellan barnet och båda föräldrarna även efter en äktenskapsskillnad.

Utskottet har i sitt beredningsarbete noggrant vägt fördelar och framförd kritik mot varandra när det gäller gemensam vårdnad, och utskottets majoritet har funnit att den kan instämma i departementschefens uppfattning att det är en naturlig utgångspunkt att gemensam vårdnad består även efter det att föräldrarna skilt sig. Den nu föreslagna regeln innebär att föräldrar som är överens om att fortsätta den gemensamma vårdnaden inte behöver framställa något särskilt yrkande härom vid äktenskapsskillnad.

Det är glädjande att det tycks finnas en klar majoritet för bifall till en utbyggnad av vårdnadsformen gemensam vårdnad.

Företrädarna för moderata samlingspartiet i lagutskottet och två enskilda ledamöter för centerpartiet har reserverat sig till förmån för utvärdering av 1976 års vårdnadsreform och med denna motivering yrkat avslag på propositionens förslag om gemensam vårdnad. Reservanterna talar mycket om utvärdering av de erfarenheter som vunnits sedan 1976 och anser att en sådan utvärdering måste ske innan någon annan förändring kan företas. Ordet utvärdering har under senare år blivit allt vanligare i motioner från

företrädare för moderata samlingspartiet. Ju mer man läser dessa motioner, desto mer får man ett bestämt intryck av att ordet utvärdering är ett modernare uttryck för avslag.

När det nu gäller ändringarna i föräldrabalken angående gemensam vårdnad, vill moderaterna skjuta hela frågan på en obestämd framtid. De farhågor och negativa bedömningar som de framför i sina reservationer är uppförstorade. Utan tveivel är det så att tiden och utvecklingen har gått förbi de uppfattningar som reservanterna här redovisar.

När jag i dag har tillfälle att lyssna till Allan Ekströms inlägg, där han refererar de två utfrågningar som utskottet har haft, måste jag nog avge det omdömet att Allan Ekström inte tycks ha uppfattat nyanserna i de framställningar som alla deltagare gjorde. Allan Ekström vill i dag påstå att deltagarna i de här två stora utfrågningarna fullständigt nedgjorde propositionens förslag. Jag har en annan uppfattning.

Det fanns mycket kvalificerade företrädare i dessa utfrågningar, som med skärpa framhöll att bägge föräldrarna har ett ansvar för barnen. Det är psykologiskt riktigt att ha gemensam vårdnad. Båda föräldrarna är viktiga för barnen. Det är oerhört betydelsefullt med gemensam vårdnad. Jag skulle kunna fortsätta referatet.

De här deltagarna dömde inte ut institutet gemensam vårdnad. Det de efterlyste var ytterligare resurser för att samhället skulle kunna bistå föräldrarna i olika vårdnadstvister.

Det andra huvudavsnittet i propositionen gäller bestämmelserna om umgängesrätt och hur dessa bestämmelser skall utformas – en viktig fråga.

Som jag tidigare har anfört är det angeläget att föräldrar har gemensam vårdnad om sina barn. Uppenbart finns det emellertid fall där det av olika skäl – praktiska eller andra – inte är möjligt att använda denna vårdnadsform.

I dessa fall, där således endast en av föräldrarna kommer att ha vårdnaden, är det synnerligen viktigt att barnet får tillfälle att regelbundet träffa även den andra föräldern. Tyvärr förekommer det dock inte sällan att en vårdnadshavare försöker försvåra den andra förälderns umgänge med barnet och ibland går t. o. m. så långt att allt umgänge mellan barn och förälder saboteras. Utskottet har tidigare vid flera tillfällen skarpt reagerat mot sådana försök att sabotera umgänget. I det nu aktuella betänkandet understryker utskottet att umgängessabotaget är ett allvarligt problem och att det i möjligaste mån måste stävjas.

Om domstolen fastställt umgängesrätt och vårdnadshavaren inte följer domstolens utslag, finns alltid möjlighet att begära verkställighet, dvs. ett tvångsmässigt flyttande av barnet. Av naturliga skäl drar sig många föräldrar för att tillgripa sådana åtgärder, som kan skada barnet. Om möjligt bör man därför tillskapa andra möjligheter att få till stånd ett fungerande umgänge mellan förälder och barn.

En viktig uppgift är att försöka få vårdnadshavaren att förstå att umgängesrätten inte tillkommit i första hand för att tillgodose den andra

Onsdagen den
19 januari 1983

---

*Vårdnad och
umgänge m. m.*

föräldrarnas intressen utan därför att barnet behöver få träffa båda sina föräldrar. Av formuleringen i gällande lagtext, nämligen den att den förälder som är skild från vårdnaden inte får betas tillfälle till umgänge med barnet, kan man dock möjligen tro att det är den föräldrarnas intressen som lagstiftaren vill tillgodose. För att underlätta de sociala myndigheternas och andra rådgivande organs arbete med att få till stånd ett fungerande umgänge föreslås i propositionen att bestämmelserna om umgänge ändras så att det i 15 § fastslås att barnet har ett behov av umgänge med den förälder som inte är vårdnadshavare. Vidare föreskrivs uttryckligen att barnets vårdnadshavare har ett ansvar för att detta behov så långt möjligt tillgodoses.

Syftet med bestämmelsen är inte endast att föreskriva att vårdnadshavaren inte får motsätta sig umgängesrättens utövande. Bestämmelsen ålägger även vårdnadshavaren att aktivt verka för att ett umgänge kommer till stånd. Härigenom vill man försöka komma åt även sådana fall där den andra föräldern är mindre intresserad av att träffa sitt barn.

I fall där trots allt en vårdnadshavare fortsätter att försvåra umgängesrättens utövande innebär den nya regeln att vårdnadshavaren inte tillgodoser ett viktigt behov hos barnet. I sådana fall kan då den förälder som inte får träffa barnet hos domstol begära att få vårdnaden överförd till sig. Enligt 6 § skall domstolen överföra vårdnaden om detta är bäst för barnet. Utskottet understryker att man måste se allvarligt på åtgärder som syftar till att ointetgöra eller försvåra för en umgängesberättigad att få träffa sitt barn. Det förhållandet att vårdnadshavaren konsekvent vidtar åtgärder med åsidosättande av barnets behov att få träffa båda föräldrarna anser utskottet tala för att hans eller hennes lämplighet som vårdnadshavare kan behöva omprövas.

I en motion (1982/83:8) av Christer Eirefelt och Hans Petersson i Röstånga har yrkats att "uppsätligt förhinder av umgängesrätt" skall tas in i lagen som ett uttryckligt rekvisit på att en vårdnadshavare är olämplig och således jämföras med sådana fall där en förälder gör sig skyldig till missbruk eller försummelse vid utövandet av vårdnaden om barnet. Med den inställning vi i utskottet har till umgängesfrågorna har vi förstäelse för motionärernas syfte med motionen. Vi anser att det dock skulle föra för långt att jämföra försvårandet av umgänge med sådana brister i vårdnaden som kan göra det aktuellt med ett ingripande med stöd av LVU, dvs. lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Vi har därför avstyrkt bifall till motionen.

Det är min och utskottets förhoppning att den nya utformningen av regeln om umgänge i kombination med möjligheten att i svåra fall överföra vårdnaden skall bidra till att fallen av umgängessabotage minskas och om möjligt helt försvinner. Som jag tidigare sagt bör regeln också kunna bidra till att barnet bereds ökat umgänge med sådan förälder som av någon anledning undandrar sig umgänge med barnet.

Jag vill tillägga att frågan om umgänge självfallet kan aktualiseras redan i samband med en vårdnadstvist vid skilsmässa. Om den ena föräldern fått interimistisk vårdnad kan det under den tid vårdnadsutredningen pågår visa

sig att svårigheter uppstår att få till stånd ett fungerande umgänge mellan barnet och den andra föräldern. Utskottet anser det viktigt att domstolen vid avgörandet av vårdnadstvisten uppmärksammar umgängesrättens betydelse och – om inte andra skäl talar för en annan lösning – förordnar den av föräldrarna till vårdnadshavare som kan antas bäst främja ett gott umgänge mellan barnet och den andra föräldern.

En annan nyhet i propositionen är att barnets vårdnadshavare får ett ansvar också för att barnets behov av umgänge med annan som står barnet särskilt nära tillgodoses. Det kan vara fråga om umgänge med far- eller morföräldrar, med en tidigare fosterförälder eller styvförälder. Om vårdnadshavaren motsätter sig sådant umgänge kan domstolen – dock endast på talan av socialnämnden – fastställa en umgängesrätt.

Inom utskottet har vi varit eniga om att vårdnadshavaren bör ha ett ansvar för att barnet får träffa även annan som står barnet nära än förälder. Moderaterna i utskottet har dock motsatt sig att domstolen skall ha möjlighet att förordna om sådant umgänge mot vårdnadshavarens vilja och har därför avstyrkt propositionen i denna del.

Som skäl härför anförs bl. a. att en umgängesrätt som kommer till stånd först efter en domstolsprövning knappast ligger i barnets intresse, därför att den motvilja som vårdnadshavaren känner mot en sådan umgängesrätt kan gå ut över barnet.

Utskottets övriga ledamöter anser emellertid att det är nödvändigt att man har en möjlighet att låta domstolen förordna om en umgängesrätt. I annat fall kan man befara att rätten till umgänge med annan än förälder skulle bli utan verkan. Självfallet kommer dock sådana mål att bli sällsynta. Genom att talan om fastställande av umgängesrätt endast får göras av socialnämnden skapas garanti för att domstolen inte i onödan belastas med sådana mål. Vi anser alltså att man bör bifalla förslaget om ett införande av domstolsprövning i nu aktuella fall.

Herr talman! Till sist vill jag bara understryka vad utskottet skriver i slutet av sitt betänkande om behovet av information om vårdnadsreformen gemensam vårdnad, nämligen att informationen skall rikta sig såväl till allmänheten som till massmedia och till myndigheter. Vi hoppas att vi efter en sådan information skall kunna slippa den sammanblandning som i dag sker mellan begreppen gemensam vårdnad och delad vårdnad.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 5 ALLAN EKSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Först vill jag gärna förklara att jag i många avseenden är helt ense med föregående talare. Dessa delar berörde jag inte i mitt förhållandevis korta inlägg.

Jag vill inte heller förneka att – som det är uttryckt i reservation nr 1 på s. 40 i betänkandet – ”intentionerna bakom bestämmelserna om gemensam vårdnad är goda”. Men – och det är det avgörande – verkligheten är en helt annan. Och det är verkligheten vi har beskrivit i reservation nr 1. Låt mig bara återropa några bedömningar från deras sida som deltog i utfrågningarna.

Onsdagen den
19 januari 1983

*Vårdnad och
umgänge m. m.*

I reservationen säger vi:

”Vid de hearings som utskottet har hållit i ärendet har det helt övervägande antalet deltagare riktat starka invändningar mot institutet gemensam vårdnad som sådant. ---

Ett genomgående drag i synpunkterna vid utskottets hearings var att gemensam vårdnad vid äktenskapsskillnad ofta tycks väljas som en utväg när föräldrarna inte förmår lösa sina egna konflikter.

Deltagarna vid utskottets hearings var --- eniga om att föräldrar som inte lyckats lösa sina konflikter i samband med skilsmässan oftast har små förutsättningar att få till stånd en väl fungerande gemensam vårdnad. Föräldrarna ger sig in i en vårdnadsform som kräver samförståndslösningar trots att de inte förmått att lösa sina inbördes konflikter. Sådana motsättningar mellan föräldrarna går ofta ut över barnet. ---

Rent allmänt gavs också uttryck åt den uppfattningen att det kunde vara en fara med gemensam vårdnad på så sätt att inte någon av föräldrarna tar ett ordentligt ansvar för barnet. Fler yngre föräldrar än äldre börjar med gemensam vårdnad vid en skilsmässa men klarar det typiskt sett sämre, framhölls det.”

Så ser alltså verkligheten ut. Enligt min mening bör bevisbördan ligga på den som vill rubba bestående ordning, inte på den som vill försvara den.

Till ytterligare stöd vill jag bara till sist återropa ett uttalande från utskottsmajoritetens sida. På s. 12 heter det:

”Sammanfattningsvis anser utskottet att den kritik som kan riktas mot gemensam vårdnad främst hänför sig till hur föräldrar faktiskt utövar vårdnaden och till avsaknaden av en tillfredsställande information till föräldrarna och inte till vårdnadsformen som sådan.”

Uttalandet innebär: Det är inget fel på kartan, det är inget fel på reformen, det är bara fel på terrängen, på verkligheten.

Anf. 6 LENNART ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Allan Ekström försöker skildra dagens verklighet och framställer den på sitt sätt och på det sätt på vilket han har upplevt de utfrågningar utskottet har haft. Jag hävdar mycket bestämt att dagens verklighet är den att för varje vecka och för varje månad som går är det allt större grupper av människor som inser värdet av en gemensam rättslig vårdnad av barnen. Barnen behöver båda föräldrarna. Föräldrarna behöver samråda med varandra och tillsammans besluta i en rad frågor som har den allra största betydelse för barnens uppfostran och utveckling. Inte minst bland yngre föräldrar har insikten om värdet av gemensam vårdnad förstärkts kraftigt under de senaste åren.

Detta är ett lagförslag som har framtiden för sig. Jag är helt övertygad om att detta lagförslag kommer att få en ännu djupare förankring hos människor vartefter tiden går.

Anf. 7 ALLAN EKSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Det är bara att konstatera att Lennart Andersson och jag har olika uppfattningar om hur verkligheten är beskaffad. Jag kan hämta stöd för min ståndpunkt i vad som står på s. 39:

”Vid hearingen i Stockholm framkom att man vid Stockholms tingsrätt märkt att antalet mål ökat som avser upplösning av gemensam vårdnad. Föräldrarna har då haft vårdnaden om barnet gemensam i något år, men vårdnadsformen har visat sig inte fungera.”

Sedan utvecklas detta ytterligare. Huvudtesen är alltså att verkligheten är sådan att reformen bör vila.

Anf. 8 LENNART ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Det är risk för att i denna debatt överbetonas alla de fall där man inte helt har lyckats med gemensam vårdnad. Allan Ekström framhåller vad advokater, socialarbetare och andra har uttalat. Men vad vi saknar i debatten och inte har någon riktig statistik på är alla lyckade vårdnadsfall, där gemensam vårdnad har visat sig vara en utmärkt fin tillgång för både barnen och föräldrarna. Det är att beklaga att vi inte har sådana uppgifter att tillgå – det finns förklaringar till det. Men man måste också väga in den omständigheten i debatten och framhålla alla de fallen och inte enbart de fall som advokater, tingsrätter och andra har kommit i kontakt med.

Talmannen anmälde att Allan Ekström anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 9 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vari ligger den stora betydelsen av principen om gemensam vårdnad? Den ligger, som vi från vpk ser det, i fyra grundläggande tankegångar.

För det första: Om två människor som har levat tillsammans känner att de måste gå skilda vägar, är detta ingenting som minskar deras ansvar för barnen. När man skiljer sig från varandra, skiljer man sig inte från barnen. Med en tillspetsning skulle man kunna säga att ansvaret för barnen snarare blir större. Institutet gemensam vårdnad är därvid en logisk konsekvens av den linje i svensk lagstiftning som har slagit vakt om betydelsen av båda föräldrarnas rätt till god kontakt med barnen. Gemensam vårdnad är alltså en logiskt och mänskligt riktig utveckling av umgängesrätten.

För det andra: När känslomässiga konflikter uppstår och arbetar sig fram i samspelet mellan individer beror det på individens mognad och självansvar hur de konflikterna hanteras. Att göra konflikterna skapande och utvecklande i stället för destruktiva ankommer i den avgörande aspekten alltid på personerna själva. Myndigheter kan ge bistånd, åtminstone ibland, men de löser aldrig konflikter som de berörda själva inte vill lösa. Gemensam vårdnad är en uppmantran och en uppfordran till föräldrarna att mobilisera sina personliga resurser för att bemästra problemet med sig själva och barnen. Det är naturligt att vuxna under en sådan process kan göra misstag

och trampa fel, kanske särskilt i det första akuta skedet. Men lagstiftningen skall hjälpa fram mognaden och ansvaret för det egna livet.

För det tredje: Det är klart att man måste ha socialmyndigheter och domstolar för att lösa problem och avgöra tvister där det inte kan ske på något annat sätt. Men det finns inget skäl att framtvunga sådana åtgärder där de kan undvikas. När barn behandlas illa av föräldrar eller störs allvarligt i sin utveckling, då *skall* myndigheter gripa in och ta ansvar. Men det finns inga skäl att i onödan, i vårdnadsfråga av normal beskaffenhet, göra myndighetsinflytandet obligatoriskt. Det är nämligen inte så, att domstolar och socialförvaltningar i vårdnadsfrågor är särskilt lämpliga instanser. Jag skall senare komma in på detta mera utförligt. Ett studium av bakgrundsmaterialet från ett större antal vårdnadsärenden ger tvärtom vid handen att myndighetsutövningen präglas av allvarliga brister, okunnighet om väsentliga vetenskapliga fakta, godtycke och löslighet i tillämpningen, bristande respekt för verkligheten.

Så den fjärde och viktigaste principen. Det är ändå så, att barnen inte vill göra graderingar mellan sina föräldrar. De vill inte tvingas till den typen av ställningstaganden i normalfallen. Därför är det bra ifall lagen besparar barnen att bli tvingade till någonting som strider mot deras innersta känslomässiga inställning. Också detta kan principen om gemensam vårdnad vara ett stöd för.

Nu finns det emellertid de som kanske inte riktigt förstått eller uppfattat betydelsen av allt detta. De insisterar på att myndigheter förstår verkligheten bättre än de som befinner sig mitt i den, upplever den konkret. Det är, i förbigående sagt, en litet ironisk poäng att oppositionen mot gemensam vårdnad kommer från ett politiskt parti som annars åtminstone i sin fraseologi talar mycket om individuell frihet och individuellt ansvar. Här gäller det ju dock mänskliga sammanhang och inte pengar, och det kan möjligen förklara skillnaden. Det är nämligen så, att är man anhängare av människans mognad, utveckling och förmåga att ta självansvar, då är det ganska naturligt att ställa upp när lagstiftningen nu anstränger sig för att utveckla just krav, innehåll och ansvar i föräldraskapet. Många av de argument som framförs mot gemensam vårdnad är i förbluffande grad konstlade och ytliga, och de är framför allt inte speciellt verklighetsbetonade, vill jag påstå. Jag skall ta upp ett par av de här argumenten.

Det hävdas från vissa håll att föräldrar som skiljer sig griper till gemensam vårdnad som en sorts nödlösning. De använder den gemensamma vårdnaden därför att de tror sig på det sättet kunna lösa den egna konflikten. Det är *en* invändning. Gentemot dem som framför den skulle jag vilja påpeka åtminstone tre viktiga ting.

Det är klart att barn inte skall vara redskap för föräldrars agerande visavi varandra. Men man kommer ändå inte ifrån att det i en viss mening är riktigt att barnen ju är så pass berörda av konflikten att hanterandet av föräldrarnas ömsesidiga förhållande visavi barnen är en viktig sak och att det i det lyckliga fallet faktiskt kan vara så, att konflikten *kan* lösas eller mildras om den ene föräldern slipper känna att han eller hon är någon sorts andra rangens

förälder, en B-förälder i motsats till A-föräldern, som är ensam om den rättsliga vårdnaden och även rent – om jag skall uttrycka det så – maktpolitiskt har ett väldigt övertag gentemot den andra föräldern. Det är därför riktigt att säga, till en viss gräns, att användandet av gemensam vårdnad kan på ett positivt sätt vara ett redskap för att lösa eller mildra föräldrarnas konflikt. De förenas så att säga i det starkare gemensamma ansvarstagandet gentemot barnen, och det kan bidra till att de inte blir så slutna eller fixerade vid sin egen personliga konflikt. De frestas då inte heller så lätt att använda ett rättsligt övertag som ett slagträ mot den andra föräldern, vilket verkligen är att på ett felaktigt och destruktivt sätt använda barnen som medel i en konflikt.

Vidare är konflikter faktiskt inte alla gånger något negativt. Konflikter kan vara destruktiva, men de är också ofta skapande och leder till en mognadsprocess, till en förändrad syn på den egna personen och på den egna situationen. Därför skall man inte vara rädd för sådana konflikter som uppstår inom ramen för en legal ordning, där krav ställs på föräldrarna att de skall ta ett gemensamt ansvar och att de skall anstränga sig för att ordna upp sin situation visavi sig själva och barnen. En sådan situation är i sig en konflikt, men denna kan vara skapande och utvecklande, och det är lagstiftningens och myndigheternas uppgift att hjälpa fram en sådan process.

Slutligen vill jag mot den som menar att gemensam vårdnad skulle permanenta konflikter som man eljest skulle lösa invända: Tror ni verkligen att man löser några konflikter om man, i stället för att genomföra gemensam vårdnad, konsekvent lät en domstol avgöra till den ena förälderns förmån? Det måste vara en missuppfattning. Det finns en väldig mängd fall där domstolens avgörande i själva verket fördjupar motsättningarna, helt enkelt därför att man inte på den vägen kan lösa någon konflikt. Det ankommer på föräldrarna att tillsammans med barnen lösa konflikten. Däri ligger den enda verkliga lösningen.

De som hävdar att motsättningarna skulle bli besvärligare om man har gemensam vårdnad borde erinra sig de oerhört många bittra konflikter som i praktiken förekommit i fall där domstolen har bestämt att den ena föräldern skall ha vårdnaden, trots att detta varit stridande mot väsentliga delar av t. ex. barnens inställning eller på annat sätt inte stått i överensstämmelse med den verkliga väg för lösande av konflikten som annars kanske hade stått till buds.

Man framhåller ofta i kritiken mot gemensam vårdnad att det inte är bra att dela på barnen. Barnen skulle bli otrygga av det. Jag vill hävda att det inte står i överensstämmelse med modern beteendevetenskaps observationer och resultat. Saker och ting är inte så enkla. Barn är ju inga små hundvalpar, som mår bäst av att ha sin matskål i ett bestämt hörn och av att alltid befinna sig i någon viss miljö under en och samma människas auktoritet. Det är naturligtvis till en viss gräns och i rimliga former snarast till fördel för barnen, om de får pröva på olika miljöer och om de får se att verkligheten inte är okomplicerad utan är motsägelsefull. De får då uppleva att det finns olika

Onsdagen den
19 januari 1983

---

*Vårdnad och
umgänge m. m.*

slag av människor, att mor och far kan företräda skilda åsikter i olika frågor och ha skilda sätt att se på både barnen och andra företeelser i samhället. I ett pluralistiskt samhälle är detta naturligt.

Att bespara människor motsägelser och konflikter är ingen bra uppfostringsprincip. Tryggheten ligger inte i om man vistas si eller så länge på den ena eller den andra platsen i stället för att flytta sig ibland för att vara hos den andra föräldern.

Det är nu, som alla vet, inte på något sätt en nödvändig förutsättning vid en rättsligt införd gemensam vårdnad, men i praktiken är det ofta så att gemensam vårdnad fungerar som en starkt utvidgad umgängesrätt eller ungefär som en sådan skulle fungera, när barnen vistas ömsevis hos de båda föräldrarna. Om det kan ske under praktiskt rimliga och rent materiellt inte påfrestande former och om föräldrarna bor på samma ort, skulle jag vilja hävda att det är bara bra för barnens utveckling. Det finns många exempel på det. Det är inte så att en människa mår bäst av att växa upp under entydigt bestämda förhållanden. Så är det kanske i feodala samhällen, men i industriella, dynamiska civilisationer gäller det tvärtom att vara medveten om att tillvaron är dubbelbottnad, dialektisk, komplicerad och motsägelsefull och att förhålla sig till detta på ett naturligt sätt under sin uppväxt och mognadsprocess.

Jag tror att en helt annan fråga i det här sammanhanget är den viktiga. Det är inte så viktigt att ställa frågan, som opponenterna gör, huruvida det är lagstiftarna som med det reformarbete som har försiggått under hela 1970-talet har rätt uppfattat verkligheten. Jag tror att vi i stället borde vända på det hela och ställa frågan: Har socialmyndigheterna och framför allt domarkåren egentligen rätt förstått verkligheten? När de agerar i ett vårdnadsärende och i ett mål, släpper de ju hela saken när de har fällt sitt rättsliga avgörande och tar inget ansvar för vad som kommer efter.

Min uppfattning och min erfarenhet är den att det borde ägnas betydligt större uppmärksamhet åt bristerna i arbetet från de myndigheter som är inkopplade på vårdnadsärenden och vårdnads mål. När man går igenom material från sådana ärenden och mål, slås man nämligen väldigt ofta av hur underhaltiga, hur dåliga, hur subjektiva socialmyndigheternas vårdnadsutredningar är, hur dåligt underlag domstolarna har för sina beslut, hur förvirrade deras rättsprinciper är, hur motstridiga deras beslut kan vara och hur många konflikter deras beslut, när de väl kommer, fortsätter att ge upphov till.

Ett enda exempel kan stå som illustration till en mängd andra fall som jag av tidsskäl inte kan uppehålla mig vid. I en av våra hovrätter avgjordes för två år sedan ett mål med rösterna 3 mot 2, där majoriteten mot vårdnadsutredaren, mot barnpsykologisk expertis, mot barnets klart uttalade vilja – det gällde en tioårig pojke – bestämde var barnet skulle vara.

Under dessa två år har man gjort försök att effektuera den domen. Barnet har genom att rymma hemifrån gång på gång gjort sådana försök om intet.

Barnets hela situation har under två år varit destruktiv, och domstolen och

myndigheterna tar egentligen inget ansvar för det. Man frågar sig då: Är det inte så att det uppkommer minst lika hög procent svåra problem och destruktiva konflikter som resultat av ensidiga avgöranden i vårdnadsfrågor som det gör vid en förnuftig tillämpning av principen om gemensam vårdnad?

Jag tror att vi borde vända kritiken icke så mycket mot institutet gemensam vårdnad och kräva utvärdering av det utan i stället kräva utvärdering av socialmyndigheters och domstolars sätt att hantera vårdnadsfall. Det tror jag skulle leda till en sund, utvecklande och nyttig kritisk granskning och en självkritik från myndigheternas sida som i det här fallet är välbehövlig.

I den förhoppningen, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag på alla punkter.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 10 MARIANNE KARLSSON (c):

Herr talman! Den svenska familjerätten är sedan början av 1970-talet föremål för en fortlöpande reformering. I den proposition vi i dag behandlar föreslås ändringar i de nuvarande reglerna om vårdnad och umgänge. Ett syfte med de nya reglerna är att stärka barnens rättsliga ställning.

Alla barn har rätt till en trygg uppväxt. Det är alla vuxnas ansvar att barn och ungdomar får växa upp under goda villkor. Barnen är vår framtid. Därför är barnens villkor och förhållanden den viktigaste samhällsfrågan.

Alla samhällsåtgärder måste inrymma också barnens perspektiv. Beslut och åtgärder som påverkar samhällets utformning och människors villkor måste alltid ta hänsyn till barnen och deras behov.

Enligt förslaget i propositionen bör barnens rättigheter komma till bättre uttryck än f. n. På olika sätt bör en ökad användning av gemensam vårdnad främjas, slår man också fast. Sälunda skall makar efter en skilsmässa kunna fortsätta att gemensamt utöva vårdnaden om sina barn, utan att domstolen behöver fatta något beslut. En nyhet är också att ogifta föräldrar som bor tillsammans med sitt barn skall kunna få gemensam vårdnad genom en enkel anmälan till pastorsämbetet.

Vad beträffar det sistnämnda, ogifta föräldrars gemensamma vårdnad om barn, har min partikamrat, Martin Olsson tidigare redogjort för vår inställning.

Vid förslaget om gemensam vårdnad efter äktenskapsskillnad är vi två centerpartister. Sigvard Persson och jag själv, som inte är av samma uppfattning som majoriteten. Vi hyser en stark oro för det beslut som kommer att fattas här i dag. Vi anser att man före detta beslut borde ha gjort en utvärdering av hur de nuvarande bestämmelserna om gemensam vårdnad har utfallit. För tillfället har man en mycket vag uppfattning om hur gemensam vårdnad fungerar i praktiken för såväl frånskilda som ogifta föräldrar. Som ansvariga lagstiftare borde vi inhämta all den kunskap och

Onsdagen den
19 januari 1983

*Vårdnad och
umgänge m. m.*

erfarenhet som finns att tillgå på området, innan vi ändrar gällande lag eller stiftar nya lagar.

Vid de hearings som utskottet haft med anledning av propositionen har det framkommit starka skäl som talar emot förslaget. Jag tar några exempel.

En utbredd uppfattning är att det är svårt att klara ut problemen kring vårdnaden om man är i konflikt, och man kan aldrig lagstifta bort konflikter. Många vill ha gemensam vårdnad av den anledningen att man inte orkar lösa konflikterna i samband med skilsmässan. Vår uppfattning är att om man inte kan lösa konflikten mellan föräldrarna om vem som skall ha barnen i samband med skilsmässan, blir det ännu värre efter ett à två år. Den gemensamma vårdnaden gör alltså att man många gånger skjuter problemen framför sig och att vårdnadsprocessen kommer senare. Vi tror inte riktigt på att gemensam vårdnad har den effekt som man bl. a. i utredningen om barnens rätt så vältaligt betonat, att den stärker föräldrarnas sammanhållning. Är föräldrarna sams, spelar det ingen roll vem som står för vårdnaden. Men sanningen är väl ändå att de flesta föräldrar tar ut skilsmässa därför att det har uppstått konflikter inom äktenskapet.

Den bärande tanken bakom förslaget om införande av reglerna om gemensam vårdnad grundades på omsorgen om barnens bästa. Tanken var att gemensam vårdnad skulle tillgodose barnets intresse av att bevara en nära och god förbindelse med båda föräldrarna – i sig en mycket god tanke, som alla kan ställa upp för.

Herr talman! Barnens bästa främjar vi bäst genom att medverka till att en konfliktsituation mellan föräldrar löses på ett så tidigt stadium som möjligt. Vi får inte genom lagstiftning – hur välmenad den än kan vara – skapa förhållanden som medverkar till att sopa problemen under mattan, i här berört hänseende till skada för barn som vi vill det bästa.

Med detta inlägg ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3 och 4.

Anf. 11 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Varje lagförslag skall vara försett med en utredning över de kostnader som lagförslaget kommer att leda till. Enligt ett enhälligt yttrande från finansutskottet skall dessutom inga lagförslag läggas fram som ökar kommunernas kostnader.

I proposition 1981/82:168 återfinns också ett avsnitt, 2:10, om kostnader och resursbehov. Alla formella åtgärder som skall vidtas är alltså vidtagna. Men borde inte kraven på kostnadsberäkningarnas kvalitet, realism och rimlighet ställas något högre?

I propositionen konstateras att socialstyrelsen, riksskatteverket, domstolsverket och kommunernas socialnämnder kommer att vidkännas nya tillkommande kostnader. Hur rimmar detta med den sparsamhet med nya offentliga utgifter som det trots allt finns enighet om inom alla partier? Socialstyrelsen, riksskatteverket och domstolsverket får alla ökade informationskostnader. Enligt propositionen är detta – förhoppningsvis – kostnader av engångskaraktär. Detta jävas dock av utskottets skrivning, där det krävs kraftfulla

informationsinsatser. Skall denna lag tillämpas tror jag också att det är nödvändigt. Men information måste ges varje år, vid varje nytt deklaratortillfälle, till alla de nya föräldrapar som behöver information. Och tro inte att trycksaker och alla andra informationsåtgärder kommer att få en särskilt lång livslängd. Förhållanden ändras, regler ändras, och då kommer nya kostnader varje år.

Det är alltså inte kostnader av engångskaraktär som lagen leder till. Det är årliga, bestående kostnader. Detta är man medveten om i propositionen, och då har man en annan försvarslinje, ett annat argument: man omfördelar kostnaderna. Alla statliga myndigheter måste nu banta sin verksamhet, beroende på statens något urgröpta finanser. Det finns faktiskt gränser för omfördelningsåtgärder på kort sikt. De största kostnaderna kommer dock på kommunernas socialnämnder.

I propositionen sägs:

”Med hänsyn till det stora behov som finns av stöd och hjälp åt föräldrar och barn vid separationer och till de positiva erfarenheter som kommunerna har av den försöksverksamhet som har påbörjats föreslår utredningen att alla kommuner i princip skall vara skyldiga att erbjuda konfliktbearbetning i form av s. k. samarbetsamtal till de föräldrar som vid domstol har begärt upplösning av gemensam vårdnad och som tvistar om vårdnaden ---.

Med samarbetsamtal avser utredningen samtal med föräldrarna som leds av två personer vilka är erfarna i relationsbehandling av vuxna och har särskilda kunskaper om barn och barns behov. --- Samtalsledarna, som enligt utredningen bör ha möjlighet att få fortlöpande handledning av erfarna psykiatriker, psykologer eller vidareutbildade socionomer, skall under samtalens gång också kunna anlita särskild expertis när sådan behövs.

Möjligheten till samarbetsamtal bör --- stå öppen även för föräldrar vars skilsmässokonflikt ännu inte har dragits inför domstol.”

Utredningens propäer angående samarbetsamtal har kodificerats i 6 kap. 19 §.

I propositionen är man medveten om att bl. a. ”samarbetsamtalen” kostar pengar. Med erfarenhet från personalnämnd vill jag instämma i det. Det kommer att krävas nya befattningsbeskrivningar, nya lönegrader och fler tjänster. Hur skall då kommunerna klara det ökade resursbehovet? Jo, enligt propositionen genom omfördelningar.

Som kommunalpolitiker har jag ibland tyckt att mina kolleger alltför mycket skyllde på riksdagen, när de inte kunde klara sina finanser utom på skattebetalarnas bekostnad. Detta lagförslag ger dem i viss mån alibi för bristande ekonomiskt handlag. Ett sådant alibi bör vi inte ge dem. Allan Ekström har – och det är det allra viktigaste – gett en rad vägande skäl mot ett permanent lagförslag och för att fortsätta försöksverksamheten. Till detta kommer dessa mera prosaiska påpekanden om kostnader, som kanske är onödiga. En lugnare lagstiftningstakt hade kunnat leda till att vi fått en bättre hantering i denna typ av ärenden. Jag instämmer därför i Allan Ekströms reservationsyrkanden.

Onsdagen den
19 januari 1983

Vårdnad och
umgänge m. m.

Anf. 12 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! En kort kommentar till den senaste meningsyttringen av Margit Gennser. Det sägs överallt att samhället är i kris, och hennes anförande skall väl ses som en spegling av detta. Men jag trodde inte att ett samhälle skulle komma i så djup kris att det gjorde frågan om barnets bästa till utslutande en besparingsfråga.

Anf. 13 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Det svenska samhället är faktiskt i en ekonomisk kris, och då brukar det alltid vara bäst att vara försiktig med reformer. Det pågår dock en försöksverksamhet med gemensam vårdnad, och vi kunde alltså lugna oss litet, så att vi handlar något klokare och mer välöverlagt. Det är en mycket väsentlig princip – inte minst för alla de barn med behov som Jörn Svensson talat så bra om. Det är nämligen så att det ofta är de som har det svårast i ett samhälle som verkligen råkar illa ut i en ekonomisk kris. Jag tycker vi borde tänka på det.

Anf. 14 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall gärna notera mig till minnes detta Margit Gennsers löfte, när vi har att diskutera miljardutgifter av betydligt mer tvivelaktigt slag än dessa mycket begränsade kostnader, som ju inte kan vara annat än felräkningspengar i budgeten.

Anf. 15 Justitieministern OVE RAINER:

Herr talman! Sedan början av 1970-talet pågår ett omfattande reformarbete på familjerättens område. Delvis har det arbetet rört barnens rättsliga ställning.

Jag kan nämna bl. a. reformen av äktenskapslagstiftningen. År 1973 ändrades reglerna om äktenskapsskillnad. En makes skuld kunde inte längre åberopas som grund för skilsmässa. Inte heller fick frågan om vem av makarna som bar skulden till äktenskapets upplösning tillmätas någon betydelse, då man skulle avgöra vem av dem som efter skilsmässan skulle få vårdnaden om barnen.

Vidare kan jag nämna reformen år 1976, som innebar att begreppen barn inom äktenskap och barn utom äktenskap utmönstrades ur lagstiftningen. Samtidigt infördes en möjlighet för ogifta eller fränskilda föräldrar att ha gemensam vårdnad om sina barn.

Detta, herr talman, är reformer som jag själv varit med om att initiera under den tidigare socialdemokratiska regeringens tid. Jag vill därför klargöra att den nya regeringen helt ställer sig bakom de syften och strävanden som ligger till grund den proposition som nu behandlas.

Som bl. a. Martin Olsson och Lennart Andersson framhållit har flertalet av de bestämmelser som nu gäller på föräldrarättens område sina rötter i ett samhälle som hade andra förhållanden och andra värderingar än de som råder i dag. Kunskaperna om barns villkor och behov har ökat, och vi har i dag en helt annan syn på barn som individer än tidigare. Det är viktigt att den

utveckling som har ägt rum och fortfarande äger rum för att stärka barnens ställning i familjen och i samhället också följs upp genom lagstiftning.

Av avgörande betydelse för att barn får växa upp under trygga och goda förhållanden är att föräldrar och andra fostrare handlar med omtanke om barnen och låter deras rättmätiga behov gå före det egna intresset. Det förslag som nu behandlas har en stor betydelse när det gäller att ytterligare stärka barnens rättsliga ställning.

Jag är medveten om att det finns invändningar mot den gemensamma vårdnaden, bl. a. från advokathåll. Det är naturligt att problem av praktisk natur, som det ju här är fråga om, uppstår när man inför en ny vårdnadsform, men enligt min mening är problemen inte större än att de kan bemästras med de erfarenheter som vi redan har av tillämpningen och med den ytterligare information om vårdnadsreglerna som man nu skall satsa på.

Jag vill, herr talman, med detta inlägg klargöra att den nya regeringen står bakom vad utskottet hemställt i lagutskottets betänkande 1982/83:17.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 (utvärdering av reglerna om gemensam vårdnad)

Utskottets hemställan bifölls med 222 röster mot 103 för reservation 1 av Per-Olof Strindberg m. fl.

Mom. 3 (gemensam vårdnad vid äktenskapsskillnad)

Utskottets hemställan bifölls med 226 röster mot 100 för reservation 2 av Per-Olof Strindberg m. fl.

Mom. 6 (gemensam vårdnad för ogifta samboende föräldrar)

Utskottets hemställan bifölls med 243 röster mot 83 för reservation 5 av Per-Olof Strindberg m. fl.

Mom. 7 (gemensam vårdnad för ogifta särboende föräldrar)

Utskottets hemställan bifölls med 181 röster mot 145 för reservation 6 av Per-Olof Strindberg m. fl.

Mom. 14 (överflyttning av vårdnaden till annan än förälder)

Utskottets hemställan bifölls med 180 röster mot 146 för reservation 10 av Per-Olof Strindberg m. fl.

Mom. 17 (umgängesrätt med andra än föräldrar)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 12 av Per-Olof Strindberg m. fl., bifölls genom votering med uppresning.

Mom. 22 (hörande av socialnämnden)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 14 av Per-Olof Strindberg m. fl., bifölls med acklamation.

7 § Vaccinproduktion

Föredrogs socialutskottets betänkande 1982/83:11 om vaccinproduktion. m. m. (prop. 1982/83:16).

Anf. 16 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Frågan om SBL:s omorganisation, som nu skall behandlas, är frågan med de många förhindren. Sedan början av 1970-talet har flera utredningar sett över SBL:s lokalisering, verksamhet och organisation. Om majoritetens i utskottet förslag också blir riksdagens beslut skjuts frågan emellertid ytterligare en gång på framtiden. Jag menar att det är onödigt.

Majoritetens argument för ett uppskov är att vaccinproduktionen bör organiseras tillsammans med övrig verksamhet inom SBL. Det låter rimligt, men jag är tämligen säker på att den nuvarande regeringen vid sin prövning kommer att finna att vaccinproduktionen är så skild från annan verksamhet vid SBL att den lämpligen låter sig brytas ut. En ny beredningsrunda för inte frågan framåt utan försenar bara ett vettigt beslut.

Förslaget att inrätta ett statens vaccininstitut kommer ursprungligen från den s. k. SBL 77-utredningen. Förslaget stöddes av huvuddelen av remissinstanserna. Den särskilda arbetsgrupp som beredde frågan ytterligare föreslog att den humanmedicinska produktionen vid SBL skulle samordnas med den veterinärmedicinska vid statens veterinärmedicinska anstalt. En majoritet av remissinstanserna stödde också det förslaget.

Produktionen av vacciner och andra uppgifter inom preparatförsörjningen går att avgränsa från SBL:s övriga verksamhet. Tillverkningen av vacciner är i betydande utsträckning särpräglad. Verksamheten har alltmör antagit en industriell karaktär. Det torde därför vara till gagn för såväl vaccinproduktionen som SBL:s övriga uppgifter att vaccinproduktionen skiljs från diagnostiken och epidemiologin i framtiden.

En organisationskommitté arbetar redan nu med hur den senare verksamheten vid SBL skall organiseras. Den frågan låter sig väl behandlas och diskuteras utan att det ändrar förutsättningarna för den föreslagna utbrytningen av preparatförsörjningen och bildandet av vaccininstitutet.

Herr talman! Jag föreslår att riksdagen gör sig av med en gammal surdeg och därmed också ger SBL besked om hur en del av dess verksamhet skall organiseras i fortsättningen.

Jag yrkar därför bifall till reservationen i utskottets betänkande.

Anf. 17 EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Som bekant har vi dragit ut på behandlingen av detta ärende i utskottet för att se om bilden skulle ljusna i organisationskommittén och om den skulle kunna komma fram till en samlad lösning. Tiden har emellertid

varit för kort för att organisationskommittén skulle kunna komma fram till ett förslag som kunde accepteras, och därför har vi till sist fattat majoritetsbeslutet att föreslå riksdagen att ge regeringen till känna vad utskottet anfört om behovet av en samlad lösning av frågan om SBL:s framtida uppgifter och organisation.

Som utskottets ordförande Ingemar Eliasson anförde är en organisationskommitté tillsatt, och den bör arbeta vidare för att få fram denna samlade lösning. Vi tror att det är den riktiga vägen att gå. Ärendet har blivit långdraget – därom är alla överens – och frågan är inte särskilt lätt att lösa, vilket vi också är överens om, men vi får anslå den tid som behövs. Jag har fått garantier för att arbetet skall bedrivas med all den snabbhet som är möjlig.

Jag yrkar bifall till socialutskottets hemställan i betänkandet nr 11.

Anf. 18 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att dra upp en längre diskussion om ärendet, eftersom vi senare får en ny möjlighet att diskutera det i riksdagen. Jag vill bara uttrycka förhoppningen att förslaget snart återkommer till riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls med 176 röster mot 147 för reservationen av Ingemar Eliasson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

8 § Efterlevnaden av gällande regelsystem för etermedia

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1982/83:18 om efterlevnaden av gällande regelsystem för etermedia.

Anf. 19 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Från vänsterpartiet kommunisternas sida har vi konsekvent hävdat vikten av att radio- och TV-verksamheten garanteras en i förhållande till statsmakterna och olika intressegrupper stark och oberoende ställning. Det skall inte vara möjligt att med vare sig politiska eller andra påtryckningar kunna påverka programverksamheten. Först då garanteras den integritet som är nödvändig för att radio och TV skall kunna uppfylla sitt ansvar mot allmänheten och bedriva en självständig och kritiskt granskande verksamhet. Radio och TV står ju i allmänhetens tjänst och är inte till för att förmedla intressegrupperns åsikter och krav, och som sådana är de våra kanske viktigaste såväl kulturförmedlande som samhällsgranskande organ.

Det är väl känt att vi från vpk:s sida var emot den uppsplittring av verksamheten som skedde genom riksdagsbeslutet 1978, liksom de nya riktlinjerna. De utgjorde enligt vår uppfattning ett hot mot yttrandefriheten. Verksamheten försvårades och fördröjades. Det ärende vi skall ta ställning till

*Efterlevnaden av
gällande regel-
system för eter-
media*

Onsdagen den
19 januari 1983

*Efterlevnaden av
gällande regel-
system för eter-
media*

i dag bekräftar delvis detta, men jag skall inte närmare gå in på historia utan i stället ta upp några principiella synpunkter.

Kulturutskottets betänkande är en följd av den socialdemokratiska motionen 1981/82:1768, som väcktes redan innan konflikten vid Radio Göteborg bröt ut. I motionen krävs, "att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om efterlevnaden av gällande regelsystem för etermedia". Motionen utgör i själva verket en lång anklagelseakt mot Radio Göteborg och dess dåvarande ledning. Kulturutskottet hävdar att riksdagen med anledning av denna motion ger regeringen till känna vad utskottet anfört, nämligen i korthet att personer som deltar i programproduktion skall vara medvetna om vilka förutsättningar som gäller och respektera gällande programregler. Utskottet åberopar också ett svar från dåvarande utbildningsministern Jan-Erik Wikström. Går man tillbaka till detta svar och granskar vad utskottet egentligen säger, finner man att det är risk för att ett slags förhandsgranskning av vilka som anställs skall ske. Obekväma personer skall sorteras bort, och kritiska röster kommer att få svårare att nå ut.

Nu är konflikten vid Radio Göteborg avslutad på ett, milt uttryckt, drastiskt sätt, men en rad viktiga frågor kvarstår. Det är egentligen en självklarhet att gällande regler skall följas. Inte minst är det viktigt för att slå vakt om Sveriges Radios integritet. Det regelsystem som riksdagen har beslutat om innebär att man har inrättat radionämnden, som skall granska programmen och – observera – påtala överträdelser. Sedan är det bolagen som skall vidta eventuella åtgärder.

I Göteborg har mediautbudet tidigare kraftigt dominerats av den borgerliga pressen. Därför välkomnades, inte minst från socialdemokratiskt håll, lokalradion, som man trodde skulle gå i deras ledband i större utsträckning. Så skedde nu inte. Tvärtom tog lokalradion sitt ansvar och granskade etablissemangen och maktövergripping varhelst de uppträdde. Irritationen blev stor, inte minst från socialdemokratiskt håll, men också från moderaternas sida.

Kulmen nåddes – det vittnar nu inte minst motionen om – när en rad satirprogram sändes. De fälldes av radionämnden, och självfallet borde åtgärder ha vidtagits för att se till att överträdelserna inte fortsatte. Men vad sker? Jo, först skickar radionämnden ett brev till regeringen – redan det en unik åtgärd. Radionämnden agerar där enligt min uppfattning utanför sina befogenheter, liksom regeringen när den fortsätter agerandet. Sedan vidtar Sveriges Lokalradios ledning i all hast en rad i massmedias historia unika åtgärder. Chefen entledigas, stationen stängs och hundratusentals lyssnare berövas sin rätt till information. Allt sker på ett mycket klumpigt sätt och utan någon som helst planering i botten. Det är klart att man får intryck av politisk lobbyverksamhet, och att man får näring åt misstankarna att påtryckningar förekommit och förekommer. Det är, herr talman, enligt min uppfattning mycket allvarligt ur yttrandefrihetssynpunkt och hotar radioverksamheten som samhälls- institution.

Risken för att medarbetare i fortsättningen kommer att ålägga sig

själv censur har ökat, även om jag tror att de flesta journalister är för medvetna för att ålägga sig en sådan själv censur.

Motionen anses besvarad. I motionen tar man upp ett enstaka fall, nämligen ett uttalande av programdirektören vid Sveriges Radio: "Är man inte beredd att följa bestämmelserna utan i stället väljer att nonchalera dem och även föraktar radionämndens utslag anser jag att man skall ompröva sin anställning som radioreporter."

Antingen är detta ett rent hypotetiskt resonemang eller också hänför det sig, som sagt, till ett enstaka fall. Då frågar man sig om utskottet nu med sin skrivning insinuerar att det är en utbredd företeelse att anställda inom radio- och TV-bolagen avsiktligt nonchalerar reglerna och föraktar radionämndens utslag och att detta är det väsentliga innehållet i vad utskottet kallar enskilda producenters personliga uppfattningar om hur programverksamheten skall utformas. Förhåller det sig så, kan man inte tolka utskottets skrivning på annat sätt än som en snävning av innehållet i radiolagen och avtalen.

Herr talman! Det är viktigt att kritiska röster får göra sig hörda, inte minst på det lokala planet. Det är viktigt att etermedia också fortsättningsvis kan granska och gissla makten, var helst den nu återfinns – i politiska organ, i privata näringslivet eller på andra håll. Med det yrkar jag bifall till vpk-reservationen.

Anf. 20 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Förhållandet mellan Sveriges Radio och staten bygger på att Sveriges Radio är ett fristående bolag, där aktierna f. ö. innehas av folkrörelserna, näringslivet och pressen. Relationerna bygger på en fullständig frihet i programsättningen för radioföretagen, men i gengäld har statsmakterna ställt krav på att programverksamheten skall utövas sakligt och opartiskt. Det förhållandet är reglerat i avtal som har träffats mellan staten och de olika programproducerande bolagen. Radionämnden är det organ som skall granska huruvida Sveriges Radio och dess programföretag följer avtalen.

Den motion som väcktes i våras var föranledd av de händelser som Eva Hjelmström nyss åberopade. I motionen tog man upp frågan om efterlevnaden av radionämndens utslag. Såvitt jag vet har riksdagen inte tagit ställning till just den frågan tidigare. Däremot har den, som redovisats i betänkandet, vid åtskilliga tillfällen varit föremål för frågedebatter här i riksdagen.

Om ett särskilt organ har inrättats för att övervaka att avtalens villkor respekteras, är det enligt utskottets mening alldeles självklart att detta organ har frihet att göra detta efter bästa skön.

I Eva Hjelmströms anförande fanns det en klar kritik av radionämnden. Hon sade att radionämnden har agerat utanför sina befogenheter. Likaledes skulle regeringen ha gjort det. Det är klart olämpligt av företrädare för den ena avtalsslutande parten att på det sättet bedöma radionämndens agerande. Radionämnden har i själva verket en funktion som en domstol.

Det är riktigt att det var en unik åtgärd av radionämnden att skriva till

Onsdagen den
19 januari 1983

*Efterlevnaden av
gällande regel-
system för eter-
media*

regeringen, och det måste ses mot bakgrund av de många fällande utslag som radionämnden gjort i de här aktuella fallen. Vad regeringen gjorde var att översända detta till Sveriges Radio. Det ledde i sin tur till den utredning som också omnämns i utskottsbetänkandet.

Utskottets ledamöter är alltså, så när som på Eva Hjelmström, överens om att än en gång slå fast vikten av att radiolagens och radioavtalens bestämmelser efterlevs och att radionämndens beslut respekteras. Det vore självfallet orimligt av utskottet att avstyrka en framställning som tog sikte på just detta. I själva verket är det ju viktigt att radionämnden upplever att den har stöd i den parlamentariska församlingen.

Eva Hjelmström sade att det nu finns en ökad risk för självzensur. I den proposition som låg till grund för det nuvarande avtalet mellan staten och Sveriges Radio betonades på många ställen den frihet som Sveriges Radio har, naturligtvis fortfarande inom gränserna för kraven på saklighet och opartiskhet. Jag bedömer inte att det finns någon sådan risk.

Slutligen tog Eva Hjelmström upp frågan om enskilda reportrars förhållande till de bestämmelser som gäller. Här vill jag än en gång citera vad programdirektören vid Sveriges Riksradio sade härom året:

”De som arbetar inom Riksradien har i och med anställningen åtagit sig att tillämpa bestämmelserna i radiolagen och avtalet med staten om hur programverksamheten skall utövas. Är man inte beredd att följa bestämmelserna utan i stället väljer att nonchalera dem och även förakta radionämndens utslag anser jag att man bör ompröva sin anställning som radioreporter.”

Utskottet har på denna punkt ingen annan mening. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 21 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Jan-Erik Wikström påstår att vpk inte är enigt med utskottet om vikten av att radiolagen följs och att kravet på saklighet och opartiskhet beaktas. Det är fel. Såväl i mitt anförande som i den reservation som jag har fogat vid betänkandet betonar också jag vikten av att radiolagen följs och att de krav som riksdagen ställt på det fristående bolaget beaktas. Det är inte det frågeställningen gäller. Den gäller, som Jan-Erik Wikström mycket riktigt tog upp, vilka befogenheter t. ex. radionämnden har. Jan-Erik Wikström säger att radionämnden skall ha fullständig frihet. Men det strider å andra sidan mot vad som har sagts beträffande radionämndens uppgifter, nämligen att den skall påtala överträdelse. Sedan skall ledningen för resp. bolag se till att överträdelserna inte upprepas.

Men här skedde någonting helt annat. Här blandade man in de politiska organen, bl. a. regeringen. Det tycker jag är allvarligt. Det vittnar om att det kan ha förekommit politiska påtryckningar.

Sedan tog Jan-Erik Wikström upp det uttalande av programdirektören som citeras i motionen och som jag återgav i mitt anförande. Det gällde ett enstaka fall, och min fråga var om det är en utbredd uppfattning att medarbetarna överträder bestämmelserna och föraktar radionämndens

utslag. Så är nämligen inte fallet: För att kritiska röster också i framtiden skall kunna göra sig hörda är det viktigt att man har frihet att anställa eller anlita personer som man vet har en många gånger kritisk uppfattning och en annan uppfattning än vad de politiska organen eller de politiska intressena kan ge uttryck för, inte minst på det lokala planet.

Anf. 22 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag tror att Eva Hjelmström får svårt att övertyga ledamöterna av denna kammare om att programmen i svensk radio och television är slätstrukna och att det inte finns utrymme för kritiska synpunkter.

Det egendomliga är att Eva Hjelmström faktiskt kritiserar radionämnden, ledd av en av våra mest framstående jurister och med representanter för fyra av riksdagspartierna, som enigt har kommit fram till den bedömningen att man har skickat ett utslag för kännedom till en av de två avtalslutande parterna. När Eva Hjelmström försöker dansa på två bröllop på en gång, både säga att hon respekterar avtalen och genom att kritisera radionämnden försöker ställa sig in hos personalen, tycker jag att hon väljer en ovanligt olämplig utgångspunkt då hon kritiserar radionämnden.

Anf. 23 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Jag har inte påstått att programmen är slätstrukna. Tvärtom sade jag i mitt första anförande att jag tror journalisterna om bättre än att de ger vika för bl. a. det som har förekommit vid radio Göteborg. Men jag är oroad över den tolkning av avtalet som Jan-Erik Wikström ger uttryck för. Jag är av den uppfattningen, att skall man tolka avtalet på det sättet, att radionämnden skall kunna gå till de politiska organen för att på så vis beivra en sak, i stället för att det skall vara ledningarna för resp. bolag, finns det risk för att politikerna i större utsträckning kan komma att lägga sig i verksamheten. Det vore olyckligt, eftersom Sveriges Radios integritet ju skall garanteras, och Sveriges Radio skall kunna kritisera makthavarna i skilda avseenden.

Anf. 24 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Avtalet har träffats mellan staten å ena sidan och Sveriges Radio och dess programföretag å den andra. Vad radionämnden har gjort är att skicka sitt utslag inte bara till Sveriges Radio och dess programföretag utan också till regeringen som företrädare för den andra avtalslutande parten. Märkvärdigare än så är det alltså inte.

Anf. 25 TYRA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara göra ett par kommentarer till det Eva Hjelmström sade.

För det första är historieskrivningen litet felaktig. Det var nämligen så att alla de här anmälningarna och fällande utslagen kom på en gång. Det var alltså inte en fortlöpande process. Det är ganska viktigt att ha detta i minnet.

Onsdagen den
19 januari 1983

Jakt och viltvård

när man skall bedöma vad som därefter hände.

För det andra vill jag säga, beträffande de insinuationer som Eva Hjelmström kommer med, att jag i min egenskap av ledamot i lokalradiosstyrelsen inte har varit utsatt för någon som helst påtryckning. Det är faktiskt inte en enda människa som har tagit kontakt med mig i det här ärendet. Vi utsätts ju för påtryckningar i snart sagt alla sammanhang på olika sätt – med brev, per telefon osv. – men i det här fallet har alltså ingen tagit kontakt med mig.

Det är viktigt med granskning, och yttrandefriheten är en av hörnstenarna i en demokrati. Jag tycker det är väldigt bra att de svenska kommunisterna också säger att de tycker det. Men ingångna avtal skall i alla fall följas.

Anf. 26 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag har inte påstått att Tyra Johansson utsatts för några påtryckningar. Men om Tyra Johansson tar del av det mycket omfattande material som tagits fram beträffande den här konflikten, så kommer Tyra Johansson att upptäcka att det finns en mycket utbredd uppfattning härvidlag och att misstankarna inte helt kan avfärdas.

Anf. 27 TYRA JOHANSSON (s):

Herr talman! Av naturliga skäl har jag tagit del av materialet. Och därför tycker jag att det är viktigt att tala om att jag inte har varit utsatt för påtryckningar. Eftersom jag har varit med och deltagit i beslutet, är det ganska viktigt att kunna tala om hur det förhåller sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 18 för reservationen av Eva Hjelmström.

9 § Jakt och viltvård

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1982/83:22 om jakt och viltvård.

Anf. 28 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! I lagen om rätt till jakt föreskrivs att jakträttsinnehavarna skall sörja för ett artrikt och livskraftigt viltbestånd genom en ändamålsenlig och efter tillgången på vilt lämpad jakt och genom åtgärder för viltbeståndets skydd och förkovran. Jakten skall alltså inte främst inriktas på ett ekonomiskt utbyte. Den skall anpassas till bl. a. viltstammens storlek, ålders- och könsfördelning, viltets tillgång på föda och övriga förhållanden.

Det här låter ju bra, och det finns inget att erinra mot sådana villkor och bestämmelser. Men hur överensstämmer detta med verkligheten?

Jag vill först poängtera att visst finns det markägare som lever upp till detta, och på dem skall ingen skugga falla. Men verkligheten är på många håll en helt annan än vad lagen anger. Tyvärr gör ekonomiska intressen sig alltmer gällande i den svenska jakten, till nackdel för både viltet och jägarna. Det finns markägare som vill, eller som förleds till att vilja, utnyttja den fina viltkonjunkturen i Sverige mer för sin egen vinning än för jaktens huvudsyfte.

Skall spekulationsintressen få tränga undan seriösa jägare från jaktmarker som de innehaft i många årtionden och som de med stor möda och stora uppoffringar sökt vårda på bästa sätt? Allt fler jägare kommer att ställas inför att tvingas avstå från utövandet av jakt eller att avstå från annat till förmån för jakten. Nu finns det goda förutsättningar att pressa ut höga avgifter av jägarna, eftersom jakten är en del av deras sätt att leva. Varje ansvarsfull jägare – och jag hoppas även människor utanför jägarkretsen – inser att en sådan utveckling av flera orsaker kommer att verka förödande på viltvården.

Nu sker utbudet av jaktmöjligheter i olika former. När det gäller älgjakten tillämpas ofta arrendeformerna fem- eller tioårsperioder, med ett fast markpris eller både markpris och en fällningsavgift. Anbudsförfarande förekommer också och, något som mötte starka jägarprotester det senaste året, en fällningsavgift som uttogs i förskott. Det senare har f. ö. blivit föremål för en anmälan från en jaktvårdskrets i Västerbotten till konsumentombudsmannen. Man tar alltså betalt i förskott för en vara som man inte med säkerhet kan leverera.

Hur detta är förenligt med en god viltvård är svårt att förstå. När jägare har betalat förskott för sina älgar, måste man ju förstå att det smäller vid första bästa tillfälle. Nu hjälper inte detta heller i en del fall – det finns jaktlag som i höstens jakt bara lyckades fälla en tredjedel av den tilldelade kvoten. De betalade alltså i förskott för det tilldelade antalet älgar men lyckades endast skjuta en av tre. Kanske är detta ett extremt fall, för avskjutningen har ju i höst ökat kraftigt, med några undantag, men det är ju ingen tröst för de jaktlag som drabbats av ett sådant suspekt system. Den anmälan som jaktvårdskretsen lämnade in till konsumentombudsmannen har lämnats utan åtgärd från hans sida.

Anbudsförfarandet bör helt förbjudas. Det är väl en sak att man t. ex. försäljer konkursbon genom anbud, men att inge anbud på djur som fritt vandrar mellan olika markägare kan ur många synpunkter anses förkastligt. Detta tillvägagångssätt leder ju till att ekonomiskt starka jägare ges företräde vid utbud av jaktmöjligheter. Det är också till följd av detta förfarande som utländska jägare får möjlighet att tränga undan jägare som innehar eller innehaft marker som de av ekonomiska skäl inte längre kan behålla.

Likaså inbjuder anbudsförfarandet till att icke nogräknade personer utnyttjar de marklösa jägarnas situation för att göra snabba pengar.

Till de markägare som har en kombination av markavgift och fällningsavgift hör det statliga domänverket. Trots att de ansvariga i verket protesterar varje gång det förs på tal, är det ett faktum att domänverket har

varit prisledande i fråga om arrendeavgifter. Om detta är väl att säga, att det inte är någon stor insats som det statliga verket har gjort på jaktens område.

Också ur en annan synpunkt är prisutvecklingen på jaktens område märklig. Skogsägarna kräver en ökad avskjutning för att eliminera skogs-skadorna, och sedan höjer man priserna. Jägarna tvingas betala en rekordhög avgift för att minska älgstammen, vilket, enligt markägarna, förhoppningsvis även skall innebära att skadorna i skogen minskar.

Nu kanske det kan tyckas att jägarkåren är gnällig, kverulerar i onödan och överdriver när man påstår att prisutvecklingen är den största frågan, som måste få en godtagbar lösning. Men nu handlar det inte bara om att betala till markägaren för jaktmöjligheterna. Det skall betalas moms på priserna, ett statligt jaktkort skall lösas, och det skall övnings skjutas och avläggas prov för att man skall få knalla ut i skogen med bössan. Länsstyrelsen tar också ut fällningsavgifter, och genom särskilda fällningsavgifter skall jägarna bekosta inventering av älgstammen. Det är alltså en mängd olika kostnader som skall läggas till dessa avgifter till markägaren. Det kanske är lätt att glömma dem i diskussionen om utvecklingen av priserna på jaktmöjligheter.

Nej, jag vill påstå att jägarkåren är beredd att betala för sin utövning. Jag har inte hört några protester mot detta. Vad man vänder sig mot är den snabba prisstegringen och oskäliga priser.

I min motion har jag föreslagit att riksdagen hos regeringen skall begära ett förslag till prisreglering när det gäller arrendepriser och ett förslag till lag om förbud mot anbudsförfarande vid utarrendering av jaktmark.

Utskottsmajoriteten, och en mycket kraftig sådan, anser att motionen inte bör föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida. Man skall avvakta utredningsresultatet från jakt- och viltvårdsberedningen, som avser att lägga fram ett slutbetänkande under våren.

Om nu jakt- och viltvårdsberedningen kommer med förslag om hur de motionsförslag som jag ställt skall genomföras, är detta alldeles utmärkt. Jag finner inga motsättningar mellan ett bifall till motionskraven och de eventuella förslag som beredningen kan komma med, för det måste väl handla om förslag som stoppar spekulationsintressena, reglerar priserna och står i överensstämmelse med jaktens huvudsyfte. Det är också regeringen som kommer att lägga dessa förslag på riksdagens bord, så inget hinder bör föreligga om en beställning från riksdagens sida görs redan nu.

Det kan väl inte ha undgått den kraftiga utskottsmajoriteten att det finns en mycket stark opinion mot utvecklingen på detta område och att jägarorganisationerna anser arrendepriserna vara den för jägarkåren största frågan, som snarast måste få en godtagbar lösning. Det kan väl ändå inte föreligga osäkerhet om problemets vidd och om betydelsen av en snar lösning. Jag tror att så inte är fallet. Därför bör en bred uppslutning kring den reservation som är fogad till betänkandet vara möjlig.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 29 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jordbruksutskottet har samlat några motioner om jakt- och viltvårdsfrågor i ett betänkande. Utskottet är enigt när det gäller huvuddelen av dessa motioner. På en punkt har det avgivits en reservation.

Enigheten har tagit sig uttryck i yrkanden om avslag på samtliga motioner. Bakom denna enighet döljer sig en icke obetydligt nyanserad syn. Utskottsmajoriteten anser inte att motionärerna i något av fallen har varit ute i ogjort väder, men väl att de synpunkter som förs fram kommer att bli beaktade på annat sätt. Således menar vi att vissa av frågorna är väl lämpade att ses över inom de jaktliga organisationerna för att på det sättet få en bättre lösning.

John Anderssons reservation avser faktiskt det kanske enda motionsyrkande som egentligen inte hade behövt någon reservation. Inom så kort tid som någon månad kommer nämligen jakt- och viltvårdsberedningen att lägga fram sitt yttrande. De frågor som tas upp i vpk-motionen tillhör i allra högsta grad de frågor som kommer att få en ordentlig belysning i jakt- och viltvårdsutredningens betänkande. Detta har, herr talman, gjort att utskottet, John Andersson undantagen, har kommit överens om att den närmare sakbehandlingen av de frågor som tas upp i vpk-motionen bör anstå till det tillfälle då jakt- och viltvårdsberedningens betänkande kommer att behandlas här i riksdagen.

Litet annorlunda kan det vara med några av de andra frågorna, då de i betydligt lägre grad berörs i jakt- och viltvårdsberedningens arbete. Men de kommer, på ett eller annat sätt, att beröras där. Utskottet har alltså tyckt att det inte skall föras en sakdebatt vid detta tillfälle, då ett annat tillfälle till debatt så snart kommer.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 30 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag finner ingen motsägelse i att begära ett förslag från regeringen på detta område, oavsett om nu beredningen kommer med konkreta förslag eller inte, eftersom jag och många med mig under flera år har ansett denna fråga vara av en sådan dignitet att det här måste till snara åtgärder.

Det är här fråga om att hos regeringen begära ett förslag till prisreglering på arrendesidan och ett förslag till lag om förbud mot anbudsförfarande. Beredningen kanske kommer med ett förslag till prisreglering. Det harmonicerar i så fall bra med denna beställning. Beredningen kanske inte kommer med något förslag då det gäller anbudsförfarande – det skulle jag kunna tänka mig. Men jag kommer att vidhålla det klart olämpliga i att man så att säga lämnar anbud på levande djur och att den som har den tjockaste plånboken blir utsedd att avgöra deras öde.

Jag finner som sagt ingen motsägelse i att begära dessa förslag från regeringen. Vad jag är mån om är att äntligen få till stånd några åtgärder. Det

jag i dag kan säga ytterligare innebär ett löfte: jag kommer aldrig att ge vika så länge jag har möjlighet att aktualisera dessa frågor.

Anf. 31 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Det är väl inte att förekomma jakt- och viltvårdsberedningen i alltför hög grad om jag säger att utredningen nog inte kommer att föreslå priskontroll på jaktarrenden. Jag tror att det är att gå litet väl långt i fråga om att vara glad och tacksam för regleringar.

Däremot kommer det så småningom att visa sig att beredningen gjort en mycket ingående analys av de kostnader som en jägare möter. Det kommer att visa sig att av alla de kostnader som en jägare har för sin verksamhet är jaktarrendeskostnaden i extremfallen tämligen hög. Men i normalfallen är det inte någon anmärkningsvärt hög kostnad. Under åren har det utvecklats sig så, John Andersson, att vi blivit ganska okänsliga för att resa långa sträckor för att komma till våra jaktmarker. Vi har av något underligt skäl funnit det förenligt med våra intressen att ha förnämliga vapen, som kostar utomordentligt mycket pengar. När detta material blir bekant kommer det för den skull att visa sig att just jaktarrendeskostnaden icke är någon så dominerande post i jägarens kostnad för att utöva sin hobby att den förtjänar den uppmärksamhet som John Andersson vill ge den.

Att det finns en sådan opinion som John Andersson försöker göra gällande är också en viss överdrift.

Herr talman! Som jag sade tidigare finns det ingen anledning att närmare gå in på detaljer nu. För utskottets majoritet har det varit väsentligt att vänta med den debatten tills jakt- och viltvårdsberedningens betänkande behandlas här i kammaren.

Anf. 32 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Vare sig det är en överdrift eller inte är det ändå på det sättet att jägarorganisationerna betraktar arrendepiserna som den största frågan för jägarkåren under 1980-talet, och man anser att denna fråga måste få en godtagbar lösning. Det är bara att läsa ledarna i Svensk Jakt under de senaste åren för att få det bekräftat.

Arne Andersson i Ljung säger att vi nog från beredningen inte kan vänta något förslag om priskontroll på jaktarrendena. Det motiverar ju med ännu större styrka nödvändigheten av att i dag bifalla reservationen för att få till stånd en sådan åtgärd.

Arne Andersson talade om normalfallen när det gäller arrendepiserna. Domänverket är ju en stor markägare med jaktmarker över hela landet. Det finns exempel på att man sålt jakträtten för 10 000 à 15 000 kr. per vecka. De vanliga arrendepiserna på en stor tjur låg tillsammans med de andra avgifterna på 3 258 kr.

Självfallet höjer alla de avgifter som jägarkåren har kostnaden väldigt mycket. Om man skall ta itu med dessa kostnader är det nog nödvändigt att först och främst titta på de intressen som ligger bakom systemet att höja arrendepiserna. Det gäller i all synnerhet principen att ta betalt för djur i

förskott, djur som man inte med bestämdhet kan ge en försäkran om att de kommer att skjutas. I dagens nummer av Dagens Nyheter finns ett exempel från Jämtland, där det var ett jaktlag som inte lyckades fälla en enda älg. Jag vet inte om man hade betalat för djuren i förskott eller inte. Men själva systemet med dessa arrendepriser måste åtgärdas.

Anf. 33 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! John Andersson ville inte lura in mig på den sakdebatt som jag sade att vi skulle spara till ett annat tillfälle, då vi hade ett bredare underlag. Jag vill gärna ge honom en erkänsla för det, men i någon mån lockas jag in på den debatten.

När jag talar om jaktarrenden gör jag det mera generellt då det gäller långsiktiga jaktarrenden – arrenden över en jaktperiod eller naturligtvis helst flera jaktår. Det ligger egentligen i sakens natur att kortsiktiga arrenden alltid blir något högre.

Det klankas mycket på domänverket och sägs att domänverket skulle vara prismetare på jaktarrendesområdet. Beredningen kommer också att visa att det är en sanning med modifikation. Det är i stället ett annat kriterium som avgör om jaktarrenden är höga eller inte. Det finns ett direkt samband mellan de allra högsta jaktarrendena och markområdets storlek. Ett litet område, väl beläget, har av naturliga skäl ofta betalats med ett påfallande högt pris. Om jag minns rätt kommer vi att få läsa att spridningen av hektarpriset kan vara från en eller annan krona till 610 kr. per hektar. Dessa 610 kr. gäller ett extremområde, som omfattar ett fåtal hektar. Men likväl påverkar detta statistiken och debatten om de höga jaktarrendena.

Sedan är det väl en annan historia, John Andersson, att domänverket utöver den vanliga jaktavgiften har särskilda fällavgifter, troféavgifter osv., vilket tillsammans gör att ett jakttillfälle kan bli utomordentligt dyrt.

Låt mig till sist också på en punkt instämma med John Andersson, nämligen när det gäller att "köpa älg på rot" och betala i förskott. Vi har nog samma uppfattning att detta inte är speciellt ägnat att gynna en god älgvård. Det blir nog gärna så, som John Andersson säger, att iveren att få valuta för den höga avgiften gör att man beträffande urvalet av djur inte är så noggrann som god älgvård skulle motivera. Vi kan med detta vara överens om att denna debatt återkommer alldeles oavsett om vi röstar med den kommunistiska reservationen eller – som jag yrkar, herr talman – med utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 19 för reservationen av John Andersson.

Mom. 2-6

Utskottets hemställan bifölls.

- 10 § Anmälades och bordlades
Motionerna
1982/83:410 av *Stig Alemyr m. fl.*
Översyn av vallagens bestämmelser om landstingsval
- 1982/83:411 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
Utformningen av utskottsbetänkanden
- 1982/83:412 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
Förbättrad information till allmänheten om riksdagens verksamhet
- 1982/83:413 av *Anders Björck m. fl.*
Grundlagsskyddad egendomsrätt, näringsfrihet och yrkesfrihet
- 1982/83:414 av *Bertil Danielsson* och *Ewy Möller*
Länsnämndernas framtida organisation
- 1982/83:415 av *Bertil Fiskesjö* och *Sven-Erik Nordin*
Kyrkokommunalt partistöd
- 1982/83:416 av *Bertil Fiskesjö m. fl.*
Inriktningen av den statliga utredningsverksamheten
- 1982/83:417 av *Eva Hjelmström m. fl.*
Upphävande av närradiolagen
- 1982/83:418 av *Bengt Lindqvist*
Prenumerationspriset för kassettversioner av dagstidningar
- 1982/83:419 av *Bengt Lindqvist*
Rätten till information
- 1982/83:420 av *Bo Lundgren* och *Wiggo Komstedt*
Slopande av tvingande regler som beslutats av statliga myndigheter
- 1982/83:421 av *Ewy Möller*
Poströstningen i kyrkofullmäktigeval
- 1982/83:422 av *Sven-Erik Nordin m. fl.*
Presstödet
- 1982/83:423 av *Sven-Gösta Signell*
Sammanförande av riksdagsmotioner efter ämnesområden
- 1982/83:424 av *Per-Olof Strindberg m. fl.*
Valet av suppleanter i länsstyrelsens styrelse
- 1982/83:425 av *Thure Jadestig* och *Lars-Ingvar Sörenson*
Tidskriftsstöd till organisation som motarbetar bruk av narkotika
- 1982/83:426 av *Bertil Danielsson* och *Ewy Möller*
Avgifter vid offentlig myndighets tillståndsgivning

1982/83:427 av *Karin Israelsson*

Riksdagens revisorers förslag angående riksbankens regionala organisation
(förs. 1982/83:11)

1982/83:428 av *Bengt Kronblad m. fl.*

Riksdagens revisorers förslag angående riksbankens regionala organisation
(förs. 1982/83:11)

1982/83:429 av *Lennart Pettersson m. fl.*

Skärpta regler om utlänningars aktieförvärv i svenska företag

1982/83:430 av *Lennart Pettersson m. fl.*

Svenska företags investeringar i utlandet

1982/83:431 av *Lars Werner m. fl.*

Sänkt anslag till hov- och slottsstaterna

1982/83:432 av *Gunnar Biörck i Värmdö*

Skattskyldigheten för katolska församlingar m. fl.

1982/83:433 av *Gunnar Biörck i Värmdö*

Reglerna för beskattning av fri bostad

1982/83:434 av *Bertil Danielsson och Ewy Möller*

Tullklarering på flygplatserna i Kalmar och Ronneby

1982/83:435 av *Bo Lundgren och Wiggo Komstedt*

Ändrade regler för skogskonto

1982/83:436 av *Arne Nygren m. fl.*

Beskattning av annonsblad

1982/83:437 av *Börje Stensson och Lars Ernestam*

Befrielse från mervärdeskatt vid kalkning av sjöar

1982/83:438 av *Knut Wachtmeister*

Enhetligt lägsta belopp för kontrolluppgift till inkomstdeklaration

1982/83:439 av *Lars Werner m. fl.*

Grundlinjerna för skattepolitiken

1982/83:440 av *Allan Ekström*

Bättre rättstrygghet

1982/83:441 av *Per-Olof Strindberg och Allan Ekström*

Lagreglering av ideella föreningar

1982/83:442 av *Knut Wachtmeister*

Förstärkning av barnens rättsliga ställning

1982/83:443 av *Sture Korpås och Rosa Öst*

Besök av kärnvapenbärande fartyg

- 1982/83:444 av *Lars Werner m. fl.*
Den svenska säkerhets- och försvarspolitik
- 1982/83:445 av *Rune Backlund m. fl.*
Högekostnadsskydd för sjukresor
- 1982/83:446 av *Ove Eriksson m. fl.*
Arbetstagarbegreppet i skoglig verksamhet
- 1982/83:447 av *Hugo Hegeland*
Ändrat rabattsystem för läkemedel
- 1982/83:448 av *Bengt Lindqvist*
Bibehållande av handikappersättning vid utlandstjänst som biståndsarbetare
- 1982/83:449 av *Bengt Lindqvist*
Ytterligare en ersättningsnivå för sjukpenning och förtidspension
- 1982/83:450 av *Hagar Normark m. fl.*
Resekostnadsersättning vid sjukdom
- 1982/83:451 av *Margareta Persson*
Åldersgränsen för barntillägg till ålders- och förtidspension
- 1982/83:452 av *Margareta Persson*
Ersättningen för vård av sjukt barn
- 1982/83:453 av *Margareta Persson och Bengt Lindqvist*
Högekostnadsskydd för sjukresor
- 1982/83:454 av *Karin Israelsson och Gunhild Bolander*
Bidragsförskott till ensamstående adoptivförälder
- 1982/83:455 av *Margareta Persson*
Läkemedelsinformation på förpackning
- 1982/83:456 av *Nils Svensson m. fl.*
Återinförande av statligt bosättningslån
- 1982/83:457 av *Jan-Erik Wikström m. fl.*
Ökat anslag till Svenska Föreningen Norden
- 1982/83:458 av *Ulla Ekelund och Stig Josefson*
Religionskunskapen i gymnasieskolan
- 1982/83:459 av *Ingvar Johnsson m. fl.*
Högskoleutbildning i Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg och Lysekil
- 1982/83:460 av *Bengt Lindqvist*
Huvudmannaskapet för reselärare
- 1982/83:461 av *Hagar Normark m. fl.*
Dans på skolschemat

1982/83:462 av *Rune Torwald m. fl.*

Lokalisering till Göteborg av en grundläggande konservatorsutbildning

1982/83:463 av *Irène Vestlund*

Praktikplatser för blivande konservatorer

1982/83:464 av *Anna Wohlin-Andersson*

Miljöforskning vid Linköpings universitet

1982/83:465 av *Gösta Andersson och Gunhild Bolander*

Färjetrafik mellan Grankullavik på Öland och Klintehamn på Gotland

1982/83:466 av *Rune Backlund*

Intagning i riksnätet av järnvägslinjen Jönköping–Vaggeryd

1982/83:467 av *Bertil Danielsson och Ewy Möller*

Förbättrade godstransporter på järnvägslinjen Kalmar–Berga

1982/83:468 av *Agne Hansson m. fl.*

Upprustning av järnvägslinjen Västervik–Hultsfred–Växjö

1982/83:469 av *Gunnel Jonäng och Gunnar Björk* i Gävle

Bevarande av vägstationen i Los

1982/83:470 av *Gunnel Jonäng och Gunnar Björk* i Gävle

Bevarande av järnvägstrafiken på linjen Ljusdal–Hudiksvall, m. m.

1982/83:471 av *Ingvar Karlsson* i Bengtsfors och *Kerstin Andersson*

Intagning i riksnätet av järnvägslinjen Mellerud–Bengtsfors–Arvika

1982/83:472 av *Ewy Möller*

Förbättringar i Gotlandstrafiken

1982/83:473 av *Sigvard Persson m. fl.*

Öresundsförbindelserna

1982/83:474 av *Lars Ahlmark*

Skydd för skog i fjällområdena

1982/83:475 av *Kerstin Anér*

Djurplägeri vid slakt

1982/83:476 av *Ulla Ekelund*

Rätt till besvär över lantbruksnämnds eniga beslut

1982/83:477 av *Ulla Ekelund*

Lantbruksstyrelsens försäljning av skog

1982/83:478 av *Kerstin Ekman* och *Kenth Skårvik*

Forskning om olje- och kemikalieskador på sjöfågel

1982/83:479 av *Jens Eriksson* och *Erik Olsson*

Medel till fiskevårdsåtgärder

- 1982/83:480 av *Ralf Lindström m. fl.*
Införande av prisregleringsavgift på äl och lax
- 1982/83:481 av *Gunnar Nilsson* i *Eslöv m. fl.*
Utgjämning av jordbrukets kapitalkostnader
- 1982/83:482 av *Hagar Normark* och *Inger Hestvik*
Utredning om antibiotika i slaktdjursfoder
- 1982/83:483 av *Erik Olsson* och *Tore Nilsson*
Passkytte intill allmän väg vid älgjakt
- 1982/83:484 av *Anders Svärd*
Tillvaratagande av glasförpackningar
- 1982/83:485 av *Lars Werner m. fl.*
Hushållning med naturresurser, m. m.
- 1982/83:486 av *Lars Werner m. fl.*
Miljövårdens organisation och resurser
- 1982/83:487 av *Anita Bråkenhielm*
Förbudet mot export av metallskrot
- 1982/83:488 av *Per-Ola Eriksson*
Bildande av ett energiföretag för Norrbotten
- 1982/83:489 av *Lars Ernestam* och *Börje Stensson*
Riksdagens revisorers förslag i anslutning till granskning av domänverket
(förs. 1982/83:12)
- 1982/83:490 av *Filip Fridolfsson*
Egenföretagares personliga borgensåtaganden
- 1982/83:491 av *Per Olof Håkansson*
Åtgärder för utbyggnad av gummi- och plastindustrin
- 1982/83:492 av *Börje Hörnlund m. fl.*
Försäljning av skogsmark till aktiva jord- och skogsbrukare
- 1982/83:493 av *Margareta Palmqvist m. fl.*
Lokaliseringen av statens energiverk
- 1982/83:494 av *Margareta Persson* och *Monica Andersson*
Auktorisation av fastighetsmäklare
- 1982/83:495 av *Lennart Pettersson m. fl.*
Bilaterala handelsavtal på energiområdet m. m.
- 1982/83:496 av *Lennart Pettersson m. fl.*
Kommunalt tillstånd vid nyetablering av större detaljhandelsanläggningar
- 1982/83:497 av *Roland Sundgren m. fl.*
Lokaliseringen av statens energiverk

1982/83:498 av *Sten-Ove Sundström* och *Åke Selberg*
Lokaliseringen av statens energiverk

1982/83:499 av *Rune Torwald* och *Gunhild Bolander*
Ett kombinerat vind- och vågkraftverk för Gotland

1982/83:500 av *Lena Öhrsvik*
Om fördelning av anslaget för främjande av hemslöjden

1982/83:501 av *Lilly Bergander m. fl.*
Telefonen Trä-Diavox som alternativt förtjänsttecken

1982/83:502 av *Pär Granstedt m. fl.*
Kommunernas ansvar för arbetsmarknadspolitiken

1982/83:503 av *Birgitta Hambræus m. fl.*
Ändrade regler för arbetslöshetsersättning

1982/83:504 av *Ingrid Hemmingsson m. fl.*
Regionalpolitiska åtgärder i Norrland

1982/83:505 av *Egon Jacobsson* och *Bengt Silfverstrand*
Ökade arbetsmarknadsresurser till Malmöhus län

1982/83:506 av *Bengt Lindqvist*
Höjda bidrag för arbetstekniska hjälpmedel

1982/83:507 av *Per Olof Håkansson*
Statistik över åtgärderna inom räddningstjänsten

1982/83:508 av *Margareta Persson*
Lagstiftning mot s. k. övernattningsbostäder

1982/83:509 av *Sven-Gösta Signell*
Förenkling av regelsystemet för bostadslångivningen

1982/83:510 av *Ola Ullsten m. fl.*
Upphandlingen av datasystem

1982/83:511 av *Ola Ullsten m. fl.*
Viss översyn av datalagstiftningen m. m.

1982/83:512 av *Ola Ullsten m. fl.*
Brottsförebyggande åtgärder inom dataområdet

1982/83:513 av *Ola Ullsten m. fl.*
Begreppet lagligen undertecknad originalhandling i datasammanhang

1982/83:514 av *Ola Ullsten m. fl.*
Undervisning i skolan inom det datatekniska området. m. m.

1982/83:515 av *Ola Ullsten m. fl.*
Datateknikens användning inom postverket

Nr 63

Onsdagen den
19 januari 1983

1982/83:516 av *Ola Ullsten m. fl.*

AMS-utbildning inom dataområdet

1982/83:517 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*

Utbyggnad av vårdnadsersättningen, m. m.

1982/83:518 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*

Familjepolitiken

1982/83:519 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*

Meritvärdet av vård av barn i hemmet

*Meddelande om
fråga*

11 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 19 januari

1982/83:223 av *Björn Molin* (fp) till statsrådet Mats Hellström om importen av textilprodukter:

Avser regeringen att inleda förhandlingar med de europeiska gemenskaperna i syfte att begränsa importen av textilprodukter från EG till Sverige?

Avser regeringen att ändra principerna för de bilaterala textilbegränsningsavtalen mellan Sverige och vissa större producentländer?

Vilka av de bilaterala begränsningsavtalen beräknas bli föremål för omförhandling under år 1983?

12 § Kammaren åtskildes kl. 12.42.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert